บทที่ 4
การรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล

กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษามี 2 กลุ่ม คือ ผู้ขายยาที่เป็นเภสัชกร และผู้ขายยาที่ไม่ใช่เภสัชกร ดังนั้นการนำเสนอข้อมูลจะเป็นทั้งการแสดงในภาพรวมของผู้ขายยาทั่วไป และการเปรียบเทียบระหว่างกลุ่มตัวอย่างที่เป็นเภสัชกร และที่ไม่ใช่เภสัชกร ข้อมูลที่นำเสนอจะแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ ข้อมูลจากแบบสอบถามและข้อมูลแบบสังเกต ดังต่อไปนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลจากแบบสอบถาม

ในการศึกษาได้มอบแบบสอบถามให้กับร้านขายยาจำนวน 54 ร้าน รวม 54 ชุด แบ่งออกเป็นร้านที่มีผู้ดำเนินกิจการเป็นเภสัชกรจำนวน 21 ร้าน และร้านที่มีผู้ดำเนินกิจการไม่ใช่เภสัชกร 33 ร้าน จำนวนแบบสอบถามที่ได้กลับคืนมามีจำนวน 39 ชุด คิดเป็น 72.2% โดยได้คืนจากร้านของเภสัชกร 17ชุด (จากจำนวนที่ส่ง 21 ชุด คิดเป็น 81.0%) และร้านที่ไม่ใช่เภสัชกร 22 ชุด (จากจำนวนที่ส่ง 33ชุด คิดเป็น 66.7%)

การนำเสนอข้อมูลในส่วนนี้ จะแบ่งออกเป็น 5 ตอน ตามลักษณะของข้อมูลดังนี้

<u>ตอนที่ 1</u> ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามและร้านขายยา

ผู้ตอบแบบสอบถามมีจำนวน 39 คน แยกเป็นเภสัชกร 17 คน และไม่ใช่เภสัชกร 22 คน ผู้ตอบแบบสอบถามโดยส่วนใหญ่เป็นเจ้าของร้านขายยาซึ่งขายยาในร้านตลอดทั้งวัน คิดเป็น 69.2% และเป็นเจ้าของร้านแต่ขายยาเป็นเพียงบางช่วงเวลาร้อยละ 23.1 ส่วนที่เหลืออีกร้อยละ 7.1 ไม่ได้เป็นเจ้าของร้านแต่ขายยาในร้านตลอดทั้งวัน ดังแสดงในตารางที่ 1 และ 2

ตารางที่ 1 แสดงจำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกเป็นเภสัชกรและไม่ใช่เภสัชกร

	จำนวน	ร้อยละ
เภสัชกร	17	43.6
ไม่ใช่เภสัชกร	22	56.4
รวม	39	100.0

ตารางที่ 2 แสดงร้อยละ ของผู้ตอบแบบสอบถามที่เป็นเภสัชกรและไม่ใช่เภสัชกร จำแนกตามสถานะภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

สถานะภาพ	เภสัชกร (N=17) (%)	ไม่ใช่เภสัชกร (N=22) (%)	รวม (N=39) (%)
เจ้าของกิจการ-ขายยาในร้านตลอดทั้งวัน	64.7	72.7	69.2
เจ้าของกิจการ-ขายยาในร้านบางช่วงเวลา	35.3	13.6	23.1
ไม่ได้เป็นเจ้าของกิจการ-ขายยาในร้านตลอดทั้งวัน	0	13.6	7.1

ผู้ตอบแบบสอบถามที่เป็นเภสัชกรโดยส่วนใหญ่ (64.7%) มีอายุอยู่ในช่วง 25-34 ปี ในขณะที่ผู้ตอบแบบสอบถามที่ไม่ใช่เภสัชกร(40.9%)มีอายุในช่วง 35-44 ปี โดยเฉลี่ยผู้ตอบแบบสอบถามที่ไม่ใช่เภสัชกรมีอายุมากกว่าเภสัชกร โดยมีอายุเฉลี่ยเป็น 42.3 ปี และ 32.8 ปี ตามลำดับ ผู้ตอบแบบสอบถามโดยส่วนใหญ่เป็นเพศชาย(82.1%) และเป็นเพศหญิงเพียงส่วนน้อย (17.9%) ระดับการศึกษาขั้นสูงสุดของผู้ตอบแบบสอบถามที่เป็นเภสัชกร อยู่ในระดับปริญญาตรี (82.4%) ส่วนที่เหลืออยู่ในระดับสูงกว่าปริญญาตรี (17.6%) ส่วนผู้ตอบแบบสอบถามที่ไม่ใช่เภสัชกร มีระดับการศึกษาตั้งแต่ประถมศึกษาจนถึงระดับปริญญาตรี โดย

CENTRAL LIBRARY
PRINCE OF SONGKLA UNIVERSITY

ส่วนใหญ่อยู่ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (31.8%) รองลงมาคือระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (27.3%) และมีผู้จบปริญญาตรีร้อยละ 18.2 ผู้ตอบแบบสอบถามที่เป็นเภสัชกรโดยส่วนใหญ่มีประสบการณ์การทำงานในร้านขายยาน้อยกว่าผู้ที่ไม่ใช่เภสัชกร โดยอยู่ในช่วงระหว่าง < 1-5 ปี ร้อยละ 64.6 ในขณะที่ผู้ที่ไม่ใช่เภสัชกร ร้อยละ 45.4 อยู่ในช่วง 6-10 ปี ดังแสดงในตารางที่ 3 ร้านขายยาที่มีเภสัชกรประจำร้านตลอดทั้งวันนั้น พบว่าร้านที่มีผู้ดำเนินกิจการเป็นเภสัชกรมีร้อยละ 64.7 ในขณะที่ร้านที่มีผู้ดำเนินกิจการไม่ใช่เภสัชกรมีเพียงร้อยละ 9.1 ที่เหลือจะมีเภสัชกรประจำร้าน 3 ชั่วโมงต่อวัน จำนวนลูกค้าโดยประมาณที่มาซื้อยาที่ร้านขายยาเฉลี่ยต่อวันจะมีจำนวนแตกต่างกันตั้งแต่ 10 คน ถึง 300 คนต่อวัน โดยภาพรวมส่วนใหญ่มีจำนวนในช่วง 31-50 คนต่อวันร้อยละ 25.6 ดังแสดงในตารางที่ 4

ตารางที่ 3 แสดงร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามที่เป็นเภสัชกรและไม่ใช่เภสัชกร จำแนกตามอายุ เพศ ระดับการศึกษาสูงสุด และประสบการณ์การทำงานในร้านขายยา

	เภสัชกร (N=17) (%)	ไม่ใช่เภสัชกร (N=22) (%)	รวม (N=39) (%)
1. อายุ (ปี)			
25-34	64.7	18.2	38.5
35-44	29.4	40.9	35.9
45-54	5.9	36.4	23.1
55-64	0	4.5	2.6
ต่ำสุด-สูงสุด	25-48	28-63	25-63
ค่าเฉลี่ย	32.8±5.8	42.3±8.7	39.2±6.4
2. เพศ			
ชาย	88.2	77.3	82.1
หญิง	11.8	22.7	17.9

ตารางที่ 3 ต่อ

	เภสัชกร (N=17) (%)	ไม่ใช่เภสัชกร (N=22) (%)	รวม (N=39) (%)
3. ระดับการศึกษาชั้นสูงสุด			
ประถมศึกษา	0	9.1	5.1
มัธยมศึกษาตอนต้น	0	31.8	17.9
มัธยมศึกษาตอนปลาย	0	27.3	15.4
ประกาศนียบัตรทางวิชาชีพ	0	9.1	5.1
อนุปริญญาหรือเทียบเท่า	0	4.5	2.6
ปริญญาตรีหรือเทียบเท่า	82.4	18.2	46.2
สูงกว่าปริญญาตรี	17.6	0	7.7
4. ประสบการณ์การทำงานในร้านขายยานี้ (ปี)			
< 1-5	64.6	4.5	30.8
6-10	17.7	45.4	33.3
11-15	17.7	18.2	17.9
16-20	0	13.6	7.7
21-25	0	4.5	2.6
26-30	0	9.1	5.1
ไม่ตอบ	0	4.5	2.6
ต่ำสุด-สูงสุด	1/3-14	1-30	1-30

ตารางที่ 4 แสดงร้อยละของร้านขายยาของเภสัชกรและไม่ใช่เภสัชกร จำแนกตามจำนวนปีที่เปิดทำกิจการ ประเภทของเภสัชกรประจำร้าน จำนวนผู้ปฏิบัติหน้าที่ขายยาในร้าน และจำนวนผู้ป่วยที่มาซื้อยาที่ร้านต่อวัน

	เภสัชกร (N=17) (%)	ไม่ใช่เภสัชกร (N=22) (%)	รวม (N=39) (%)
1. จำนวนปีที่เปิดกิจการ (ปี)			
< 1-5	64.6	0	28.2
6-15	35.4	45.5	41.0
16-25	0	31.8	17.9
26-35	0	18.2	10.3
> 35	0	4.5	2.6
2. ประเภทของเภสัชกรประจำร้าน			
ประจำร้านตลอดทั้งวัน	64.7	9.1	33.33
ประจำร้าน 3 ชั่วโมง	35.3	90.9	66.67
3. จำนวนผู้ปฏิบัติหน้าที่ขายยาในร้านทั้งหมด (คน)			
1-2	64.7	31.8	46.2
3-4	29.4	54.6	43.6
5-6	5.9	13.6	10.3
ต่ำสุด-สูงสุด	1-5	2-6	1-6
3.1 เป็นเภสัชกร (คน)			
1	76.5	100	89.7
2	23.5	0	10.3
3.2 ไม่ใช่เภสัชกร (คน)			
ไม่มี	41.2	0	17.9
1-2	47.0	77.3	64.1
3-4	11.8	18.2	15.4

ตารางที่ 4 (ต่อ)

	เภสัชกร (N=17) (%)	ไม่ใช่เภสัชกร (N=22) (%)	รวม (N=39) (%)
5	0	4.5	2.6
4. จำนวนผู้ป่วยที่มาซื้อยาที่ร้านเฉลี่ยต่อวัน(คน/วัน)			
10-30	23.5	22.7	23.1
31-50	29.4	22.7	25.6
51-100	29.4	13.6	20.5
>100	11.8	4.5	7.7
ไม่ตอบ	5.9	36.4	23.1
ต่ำสุด-สูงสุด	15-300	10-200	10-300

ตอนที่ 2 ข้อมูลทั่วไปและพฤติกรรมการมาซื้อยาของผู้ป่วยโรคกามโรคในร้านขายยา

เพศและเชื้อชาติของผู้ป่วยโรคกามโรคที่มาซื้อยาจากร้านขายยา ผู้ขายยาตอบว่าพบผู้ป่วยเป็นผู้ชายไทยมากเป็นอันดับหนึ่งถึงร้อยละ 82.1 อันดับสองเป็นผู้หญิงไทย ร้อยละ 64.1 อันดับสามเป็นผู้ชายต่างชาติร้อยละ 41.0 อันดับสี่เป็นผู้หญิงชาวต่างชาติ ร้อยละ 20.5 ชาวต่างชาติส่วนใหญ่เป็นชาวมาเลเซีย สิงคโปร์ และมีผู้ขายยาร้อยละ 2.6 บอกว่าผู้ป่วยโรคกามโรคมักจะฝากผู้อื่นมาซื้อยาแทนเป็นส่วนใหญ่ ดังแสดงในตารางที่ 5

ส่วนเพศและเชื้อชาติของผู้ที่มาซื้อยาล้างอวัยวะสืบพันธุ์(สำหรับผู้ชายนิยมเรียกว่ายาล้างลำกล้องสำหรับผู้หญิงเรียกว่า ยาล้าง) ผู้ขายยาพบว่าผู้ขอซื้อเป็นผู้ชายไทยมากเป็นอันดับหนึ่งร้อยละ 84.6 และพบผู้หญิงไทยมากเป็นอันดับสองร้อยละ 53.8 อันดับสามและสี่เป็นผู้ชายชาวต่างชาติและผู้หญิงชาวต่างชาติตามลำดับ ดังแสดงในตารางที่ 6

ตารางที่ 5 แสดงร้อยละของผู้ป่วยโรคกามโรคที่มาซื้อยาจากร้านขายยาของเภสัชกร และที่ไม่ใช่เภสัชกร จำแนกตามประเภทของผู้ป่วยและอันดับแสดงความมากน้อยของผู้ป่วยประเภทนั้น ๆ

ประเภทของผู้ป่วยโรคกามโรค	เภสัชกร (N=17) (%)	ไม่ใช่เภสัชกร (N=22) (%)	รวม (N=39) (%)
1. ผู้ชายไทย			
ไม่มีผู้ป่วยประเภทนี้	0	13.6	7.7
มากเป็นอันดับ 1	88.2	77.3	82.1
มากเป็นอันดับ 2	11.8	4.5	7.7
มากเป็นอันดับ 3	0	4.5	2.6
2. ผู้หญิงไทย			
ไม่มีผู้ป่วยประเภทนี้	5.9	36.4	23.1
มากเป็นอันดับ 1	5.9	0	2.6
มากเป็นอันดับ 2	70.6	59.1	64.1
มากเป็นอันดับ 3	17.6	4.5	10.3
3. ผู้ชายชาวต่างชาติ			
ไม่มีผู้ป่วยประเภทนี้	23.5	45.5	35.9
มากเป็นอันดับ 1	5.9	18.2	12.8
มากเป็นอันดับ 2	11.8	9.1	10.3
มากเป็นอันดับ 3	58.8	27.3	41.0
4. ผู้หญิงชาวต่างชาติ			
ไม่มีผู้ป่วยประเภทนี้	64.7	90.9	79.5
มากเป็นอันดับ 4	35.3	9.1	20.5
5. ผู้ป่วยโรคกามโรคฝากผู้อื่นมาซื้อแทน			
ไม่มีผู้ป่วยประเภทนี้	100	95.5	97.4
มากเป็นอันดับ 1	0	4.5	2.6

ตารางที่ 6 แสดงร้อยละของผู้ที่มาขอซื้อยาล้างหรือยาล้างลำกล้องจากร้านขายยาของเภสัชกรและไม่ใช่เภสัชกร จำแนกตามประเภทของผู้ป่วยและอันดับแสดงความมากน้อย ของผู้ป่วยประเภทนั้น

ประเภทของผู้ป่วย	เภสัชกร (N=17) (%)	ไม่ใช่เภสัชกร (N=22) (%)	รวม (N=39) (%)
1. ผู้ชายไทย			
ไม่มีผู้ป่วยประเภทนี้	0	18.2	10.3
มากเป็นอันดับ 1	94.1	77.3	84.6
มากเป็นอันดับ 2	5.9	4.5	5.1
2. ผู้หญิงไทย			
ไม่มีผู้ป่วยประเภทนี้	5.9	36.4	23.1
มากเป็นอันดับ 1	5.9	4.5	5.1
มากเป็นอันดับ 2	64.7	45.5	53.8
มากเป็นอันดับ 3	23.5	13.6	17.9
3. ผู้ชายชาวต่างชาติ			
ไม่มีผู้ป่วยประเภทนี้	35.3	59.1	48.7
มากเป็นอันดับ 1	0	9.1	5.1
มากเป็นอันดับ 2	23.5	9.1	15.4
มากเป็นอันดับ 3	41.2	22.7	30.8
4. ผู้หญิงชาวต่างชาติ			
ไม่มีผู้ป่วยประเภทนี้	76.5	86.4	82.1
มากเป็นอันดับ 4	23.5	13.6	17.9

ผู้ป่วยที่มาซื้อยาเกี่ยวกับโรคกามโรคที่สำรวจในร้านขายยาในงานวิจัยนี้มี 3 ลักษณะคือ ผู้ป่วยโรคหนองใน แผลริมอ่อน และผู้ซื้อยาล้างหรือยาล้างลำกล้อง โดยพบว่าจำนวนแบบสอบถามที่ตอบว่ามีผู้ป่วยโรคหนองในซื้อยาที่ร้านขายยา 1-10 คน/สัปดาห์มีถึงร้อยละ 61.5

และมีจำนวน 11-20 คน/สัปดาห์ร้อยละ 18.0 มีเพียงร้อยละ 2.6 ที่ไม่เคยมีผู้ป่วยโรคหนองใน ทั้งนี้จำนวนสูงสุดพบถึง 70 คน/สัปดาห์ สำหรับจำนวนแบบสอบถามที่ตอบว่ามีผู้ป่วยโรคแผลริมอ่อนมาซื้อยาที่ร้าน 1-10 คน/สัปดาห์ คิดเป็นร้อยละ 59.0 และพบว่ามีร้านที่ไม่เคยมีผู้ป่วยประเภทนี้ถึงร้อยละ 23.1 ทั้งนี้จำนวนสูงสุดที่พบคือ 15 คน/สัปดาห์ ส่วนจำนวนลูกค้าที่มาซื้อยาล้างหรือยาล้างลำกล้อง มีจำนวนแตกต่างกันไปตั้งแต่ไม่เคยมีลูกค้าประเภทนี้จนถึงสูงสุดประมาณ 60 คน/สัปดาห์ ส่วนใหญ่ร้อยละ 35.9 มีจำนวน 1-10 คน/สัปดาห์ ดังแสดงในตารางที่ 7

ตารางที่ 7 แสดงร้อยละของผู้ป่วยโรคกามโรคที่มาซื้อยาจากร้านขายยา จำแนกตามประเภทของโรคและจำนวนของผู้ป่วยต่อสัปดาห์

	เภสัชกร (N=17) (%)	ไม่ใช่เภสัชกร (N=22) (%)	รวม (N=39) (%)
โรคหนองในแท้ (คน/สัปดาห์)			
ไม่มี	5.9	0	2.6
1-10	52.9	68.2	61.5
11-20	29.4	9.1	18.0
21-30	0	4.5	2.6
>30	5.9	4.5	5.1
ไม่ตอบ	5.9	13.6	10.2
ต่ำสุด-สูงสุด	0-70	0-70	0-70
โรคแผลริมอ่อน (คน/สัปดาห์)			
ไม่มี	23.5	22.7	23.1
1-10	58.9	59.1	59.0
11-15	11.8	4.5	7.7
ไม่ตอบ	5.9	13.6	10.2
ต่ำสุด-สูงสุด	0-15	0-14	0-15

ตารางที่ 7 ต่อ

	เภสัชกร (N=17) (%)	ไม่ใช่เภสัชกร (N=22) (%)	รวม (N=39) (%)
ยาล้างหรือยาล้างลำกล้อง (คน/สัปดาห์)			
ไม่มี	11.8	27.3	20.5
1-10	41.2	31.8	35.9
11-20	17.6	9.1	12.8
21-30	11.8	9.1	10.2
31-40	5.9	9.1	7.7
>40	5.9	0	2.6
ไม่ตอบ	5.9	13.6	10.2
ต่ำสุด-สูงสุด	0-60	0-40	0-60

พฤติกรรมในการซื้อยาของผู้ป่วยโรคกามโรคจากร้านขายยาของเภสัชกร พบว่าพฤติกรรมต่าง ๆ ที่พบเป็นไปในทางเดียวกัน คือ จะพบว่าส่วนมากผู้ป่วยบอกอาการที่เป็นอยู่มากเป็นอันดับหนึ่ง(70.6%) รองลงมาคือบอกชื่อยาที่ต้องการ(17.6%) บอกชื่อโรคที่เป็น (11.8%) ตามลำดับ ทั้งนี้มีผู้ป่วยนำตัวอย่างยามาซื้อบ้างแต่ไม่มากนัก โดยที่ไม่มีร้านใดตอบว่าผู้ป่วยนำตัวอย่างยามาซื้อเองมากเป็นอันดับ 1 และ 2 ส่วนพฤติกรรมที่พบจากร้านขายยาที่ไม่ใช่เภสัชกรเป็นเจ้าของจะแตกต่างกันไม่เป็นในทางเดียวกันอย่างเด่นชัด โดยพบผู้ป่วยบอกอาการที่เป็นอยู่มากเป็นอันดับหนึ่งร้อยละ 36.4 ในขณะที่อีกร้อยละ 31.8 พบว่าผู้ป่วยบอกชื่อยาที่ต้องการมากเป็นอันดับหนึ่ง ร้อยละ 22.7 บอกว่าผู้ป่วยบอกอาการที่เป็นอยู่มากเป็นอันดับสอง และอีกร้อยละ 22.7 บอกว่าผู้ป่วยบอกชื่อยาที่ต้องการมากเป็นอันดับสอง ส่วนพฤติกรรมที่ผู้ป่วยบอกชื่อโรคที่เป็น และการนำตัวอย่างมาซื้อโดยส่วนใหญ่บอกว่าไม่พบพฤติกรรมลักษณะดังกล่าว ด้วยร้อยละ 45.5 ตามลำดับ ดังแสดงในตารางที่ 8

ตารางที่ 8 แสดงร้อยละของผู้ป่วยโรคกามโรคที่มาซื้อยาจากร้านขายยาของเภสัชกร และไม่ใช่เภสัชกรจำแนกตามพฤติกรรมต่าง ๆ ในการขอซื้อยา และอันดับแสดงความมากน้อยของพฤติกรรมประเภทนั้น ๆ

พฤติกรรมต่าง ๆ ในการซื้อยา	เภสัชกร (N=17) (%)	ไม่ใช่เภสัชกร (N=22) (%)	รวม (N=39) (%)
บอกอาการที่เป็นอยู่			
ไม่มีพฤติกรรมประเภทนี้	0	31.8	17.9
มากเป็นอันดับ 1	70.6	36.4	51.3
มากเป็นอันดับ 2	5.9	22.7	15.4
มากเป็นอันดับ 3	17.6	9.1	12.8
มากเป็นอันดับ 4	5.9	0	2.6
บอกชื่อโรคที่เป็น			
ไม่มีพฤติกรรมประเภทนี้	5.9	50.0	30.8
มากเป็นอันดับ 1	11.8	22.7	17.9
มากเป็นอันดับ 2	17.6	13.6	15.4
มากเป็นอันดับ 3	52.9	9.1	28.2
มากเป็นอันดับ 4	11.8	4.5	7.7
บอกชื่อยาที่ต้องการ			
ไม่มีพฤติกรรมประเภทนี้	5.9	13.6	10.3
มากเป็นอันดับ 1	17.6	31.8	25.6
มากเป็นอันดับ 2	64.7	22.7	41.0
มากเป็นอันดับ 3	11.8	27.3	20.5
มากเป็นอันดับ 4	0	4.5	2.6
นำตัวอย่างยามาซื้อ			
ไม่มีพฤติกรรมประเภทนี้	5.9	45.5	28.2
มากเป็นอันดับ 1	0	9.1	5.1

ตารางที่ 8 ต่อ

พฤติกรรมต่าง ๆ ในการซื้อยา	เภสัชกร (N=17) (%)	ไม่ใช่เภสัชกร (N=22) (%)	รวม (N=39) (%)
มากเป็นอันดับ 2	0	9.1	5.1
มากเป็นอันดับ 3	11.8	9.1	10.3
มากเป็นอันดับ 4	76.5	27.3	48.7
มากเป็นอันดับ 5	5.9	0	2.6
อื่น ๆ			
ไม่มีพฤติกรรมประเภทนี้	88.2	100	94.9
มากเป็นอันดับ 2	5.9	0	2.6
มากเป็นอันดับ 5	5.9	0	2.6

โดยภาพรวมยาที่ผู้ป่วยโรคหนองในนิยมมาหาซื้อเองจากร้านขายยา คือ Rifampicin นิยมมากที่สุดร้อยละ 46.1 รองลงมา Thiamphenicol, Norfloxacin, Ofloxacin เป็นร้อยละ 30.8, 20.5 และ 5.1 ตามลำดับ นอกจากนั้นยังมี Ampicillin, Tetracycline, ยาล้าง ร้อยละ 2.6 เท่ากัน สำหรับชนิดของยาที่ผู้ป่วยโรคหนองในนิยมมาหาซื้อเองมากที่สุด หรือที่รองลงไปไม่มีความแตกต่างระหว่างร้านขายยาของเภสัชกรและไม่ใช่เภสัชกร แต่ที่แตกต่าง คือ ร้านขายยาที่ไม่ใช่เภสัชกรมีจำนวนชนิดของยาที่ผู้ป่วยโรคหนองในนิยมมาหาซื้อเองมากกว่าร้านที่มีเภสัชกร โดยที่ยาบางชนิดไม่มีการมาหาซื้อเองในร้านขายยาที่มีเภสัชกรเลย เช่น Ampicillin, Tetracycline

โดยภาพรวม ยาที่ผู้ป่วยโรคแผลริมอ่อนนิยมมาซื้อเองจากร้านขายยา ส่วนใหญ่ตอบว่าไม่เคยมีผู้ป่วยโรคแผลริมอ่อนมาหายาที่ต้องการเอง (33.3 %) ยาที่พบว่าผู้ป่วยนิยมมาหาเองมากที่สุด คือ Tetracycline (12.8%) รองลงมาด้วยร้อยละที่เท่ากัน คือ Cotrimoxazole (10.2%), Chloramphenicol (10.2%) และ Norfloxacin (10.2%)

นอกจากนี้ยังมี Ofloxacin, Ampicillin, Erythromycin และ Roxithromycin สำหรับยาที่ผู้ป่วยโรคแผลริมอ่อนนิยมมาซื้อเองระหว่างในร้านขายยาของเภสัชกรและที่ไม่ใช่เภสัชกรก็จะแตกต่างกันทั้งชนิดยาที่ผู้ป่วยนิยมมากที่สุด ที่นิยมรองลงมาและจำนวนชนิดของยาที่ผู้ป่วยนิยมมาหาซื้อ ซึ่งพบว่าร้านขายยาของผู้ที่ไม่ใช่เภสัชกรจะมีจำนวนชนิดยามากกว่า ดังแสดงในตารางที่ 9

ตารางที่ 9 แสดงร้อยละของยาที่ผู้ป่วยโรคหนองใน/โรคแผลริมอ่อน นิยมมาหาซื้อเองจากร้านขายยาของเภสัชกร และไม่ใช่เภสัชกร จำแนกตามยาชนิดต่าง ๆ

	เภสัชกร (N=17) (%)	ไม่ใช่เภสัชกร (N=22) (%)	รวม (N=39) (%)
โรคหนองใน			
Norfloxacin	41.2	4.5	20.5
Ofloxacin	5.9	4.5	5.1
Thiamphenicol	41.2	22.7	30.8
Rifampicin	47.0	45.4	46.1
Ampicillin	0	4.5	2.6
Tetracycline	0	4.5	2.6
ยาล้างหรือยาล้างลำกล้อง	5.9	0	2.6
ไม่ตอบ	0	4.5	2.6
โรคแผลริมอ่อน			
Norfloxacin	17.6	4.5	10.2
Ofloxacin	0	13.6	7.7
Chloramphenicol	11.8	9.1	10.2
Ampicillin	0	9.1	5.1
Erythromycin	0	9.1	5.1
Roxithromycin	0	4.5	2.6

ตารางที่ 9 ต่อ

	เภสัชกร (N=17) (%)	ไม่ใช่เภสัชกร (N=22) (%)	รวม (N=39) (%)
Cotrimoxazole	5.9	13.6	10.2
Tetracycline	17.6	9.1	12.8
ไม่เคยมี	52.9	18.2	33.3
ไม่ตอบ	0	18.2	10.2

ตอนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับยารักษาโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ซึ่งขายในร้านขายยาที่ตอบแบบสอบถาม

โดยภาพรวมพบว่ายารักษาโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ทั้ง 30 ชนิดมีจำหน่ายในร้านขายยาทุกชนิด ยาที่พบว่ามีจำหน่ายโดยร้านขายยามากถึงร้อยละ 90 ขึ้นไป ได้แก่ Ampicillin, Amoxycillin,Tetracycline, Thiamphenicol, Erythromycin, Rifampicin และ Norfloxacin ส่วนยาที่มีการจำหน่ายโดยร้านขายยาน้อยมักเป็นยาที่ค่อนข้างใหม่ โดยมียาที่มีการจำหน่ายในร้านขายยาต่ำกว่าร้อยละ 10 ของร้านขายยาได้แก่ Spiramycin, Pefloxacin, Cefadroxil และ Zidovudine โดยส่วนใหญ่พบว่าจำนวนร้อยละของการจำหน่ายยาแต่ละชนิดในร้านขายยาของเภสัชกรที่มียานั้น ๆ จำหน่ายจะสูงกว่าร้านขายยาที่ไม่ใช่ของเภสัชกร ดังแสดงในตารางที่ 10

ตารางที่ 10 แสดงร้อยละของร้านขายยาของเภสัชกร และไม่ใช่เภสัชกรที่มีการจำหน่ายยารักษาโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ซึ่งเป็นยารับประทาน จำแนกตามยาชนิดต่างๆ

ชนิดของยา	เภสัชกร (N=17) (%)	ไม่ใช่เภสัชกร (N=22) (%)	รวม (N=39) (%)
ยารับประทาน			
Ampicilln	100	95.5	97.4
Amoxycillin	100	90.9	94.9
Tetracycline	100	86.4	92.3
Oxytetracycline	58.8	63.6	61.5
Doxycycline	94.1	86.4	89.7
Minocycline	76.5	72.7	74.4
Chloramphenicol	94.1	81.8	87.2
Thiamphenicol	100	95.5	97.4
Erythromycin	100	86.4	92.3
Mldecamycin	64.7	40.9	51.3
Roxithromycin	29.4	27.3	28.2
Spiramycin	17.6	4.5	10.3
Cotrimoxazole	94.1	63.6	76.9
Rifampicin	100	90.9	94.9
Norfloxacin	100	86.4	92.3
Ofloxacin	88.2	50.0	66.7
Ciprofloxacin	88.2	45.5	64.1
Pefloxacin	5.9	9.1	7.7
Nalidixic acid	35.3	9.1	20.5
Cephalexin	41.2	27.3	33.3
Cefaclor	23.5	9.1	15.4

ตารางที่ 10 (ต่อ)

ชนิดของยา	เภสัชกร (N=17) (%)	ไม่ใช่เภสัชกร (N=22) (%)	รวม (N=39) (%)
Cefadroxil	5.9	0	2.6
Kanamycin	76.5	81.8	79.5
Probenecid	47.1	54.5	51.3
Acyclovir	94.1	50.0	69.2
Zidovudine	5.9	4.5	5.1
Metronidazole	88.2	68.2	76.9
Tinidazole	82.4	54.5	66.7
Ornidazole	23.5	13.6	17.9
อื่น ๆ	5.9	0	2.6

ตอนที่ 4 ข้อมูลเกี่ยวกับความรู้ในเรื่องโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ของผู้ตอบแบบสอบถาม

ข้อมูลส่วนนี้ เป็นการวัดความรู้บางส่วนเกี่ยวกับโรคหนองใน โรคแผลริมอ่อน และการใช้ยาล้างลำกล้อง

4.1. ความรู้เกี่ยวกับอาการสำคัญและการวินิจฉัยโรคหนองในและโรคแผลริมอ่อน

คำถามเกี่ยวกับอาการสำคัญของโรคหนองใน ในภาพรวมสามารถตอบคำถามได้ถูกร้อยละ 82.0 โดยเภสัชกรตอบได้ถูกร้อยละ 88.2 ผู้ที่ไม่ใช่เภสัชกรตอบได้ถูกร้อยละ 77.3 ส่วนคำถามเกี่ยวกับอาการสำคัญของโรคแผลริมอ่อน ในภาพรวมสามารถตอบคำถามได้ถูกร้อยละ 66.7 โดยเภสัชกรตอบได้ถูกร้อยละ 88.2 ผู้ที่ไม่ใช่เภสัชกรตอบได้ถูกร้อยละ 50.0 และเมื่อถามเกี่ยวกับการวินิจฉัยโรคหนองใน ในภาพรวมสามารถตอบคำถามได้ถูก

ร้อยละ 74.4 โดยเภสัชกรตอบได้ถูกต้องร้อยละ 88.2 ส่วนผู้ที่ไม่ใช่เภสัชกรตอบถูกร้อยละ 63.6 สำหรับคำถามเกี่ยวกับการวินิจฉัยโรคแผลริมอ่อน ในภาพรวมสามารถตอบคำถามได้ถูกเพียงร้อยละ 38.5 โดยเภสัชกรตอบได้ถูกร้อยละ 70.6 ผู้ที่ไม่ใช่เภสัชกรตอบถูกเพียงร้อยละ 13.6 ดังตารางที่ 11 สรุปได้ว่าเภสัชกรมีความรู้เกี่ยวกับอาการสำคัญ และการวินิจฉัยโรคหนองในและโรคแผลริมอ่อนในระดับค่อนข้างดี ในขณะที่ผู้ที่ไม่ใช่เภสัชกรมีความรู้ในเรื่องนี้ในระดับที่ไม่ดีนัก โดยเฉพาะโรคแผลริมอ่อนผู้ที่มิใช่เภสัชกรมีความรู้ในระดับค่อนข้างต่ำ

4.2. <u>ความรู้เกี่ยวกับชนิดและขนาดของยาที่ใช้ได้ผลสำหรับโรคหนองในและโรคแผลริมอ่อนในปัจจุบัน</u>

คำถามเกี่ยวกับชนิดและขนาดของยาที่ไม่ให้ผลในการรักษาโรคหนองในในปัจจุบันแล้ว ในภาพรวมสามารถตอบคำถามได้ถูกร้อยละ 64.1 โดยเภสัชกรตอบถูกร้อยละ 82.3 ผู้ที่ไม่ใช่เภสัชกรตอบถูกร้อยละ 50.0 และเมื่อถามเกี่ยวกับชนิดและขนาดของยาที่ยังให้ผลในการรักษาโรคแผลริมอ่อนได้ผลดีมากในปัจจุบัน ในภาพรวมสามารถตอบคำถามได้ถูกเพียงร้อยละ 30.8 โดยเภสัชกรตอบถูกร้อยละ 41.2 ผู้ที่ไม่ใช่เภสัชกรตอบถูกร้อยละ 22.7 ดังตารางที่ 11 สรุปได้ว่าความรู้เกี่ยวกับชนิดของยาและขนาดยาที่ยังใช้ได้ผลในปัจจุบันนั้นสำหรับการรักษาโรคหนองในเภสัชกรมีความรู้อยู่ในระดับดี ในขณะที่ผู้ขายยาที่ไม่ใช่เภสัชกรตอบถูกเพียงร้อยละ 50 และในส่วนของโรคแผลริมอ่อนปรากฏว่าทั้งเภสัชกรและผู้ขายยาที่มิใช่เภสัชกรตอบถูกด้วยร้อยละค่อนข้างต่ำ

4.3. <u>ความรู้เกี่ยวกับประโยชน์ของยาล้างลำกล้องต่อการรักษาโรคกามโรค</u>

คำถามเกี่ยวกับประโยชน์ของยาล้างลำกล้องต่อการรักษาโรคกามโรค ในภาพรวมสามารถตอบคำถามได้ถูกร้อยละ 84.5 โดยเภสัชกรตอบถูกร้อยละ 94.1 ผู้ที่ไม่ใช่เภสัชกรตอบถูกร้อยละ 77.3 ดังแสดงในตารางที่ 11 จากข้อมูลนี้สรุปได้ว่าเภสัชกรและผู้มิใช่เภสัชกรส่วนใหญ่มีความรู้ว่ายาล้างลำกล้องใช้ในการป้องกันโรคกามโรคไม่ได้ผล

ตารางที่ 11 แสดงร้อยละของเภสัชกรและไม่ใช่เภสัชกรที่เลือกคำตอบของคำถามในข้อต่าง ๆ จำแนกตามประเภทของคำถามต่าง ๆ

ประเภทของคำถาม	เภสัชกร N=17 (%)							ไม่ใช่เภสัชกร N=22 (%)							รวม N=39 (%)						
	ข้อเลือกข้อที่							ข้อเลือกข้อที่							ข้อเลือกข้อที่						
	1	2	3	4	5	6	ไม่ตอบ	1	2	3	4	5	6	ไม่ตอบ	1	2	3	4	5	6	ไม่ตอบ
1. อาการสำคัญของโรคหนองใน	5.9	**88.2**	0	0	5.9	-	-	18.2	**77.3**	0	0	0	-	4.5	12.8	**82.0**	0	0	2.6	-	2.6
2. อาการสำคัญของโรคแผลริมอ่อน	0	5.9	5.9	**88.2**	0	-	-	4.5	9.1	18.2	**50**	0	-	18.2	2.6	7.7	12.8	**66.7**	0	-	10.2
3. การวินิจฉัยโรคหนองในที่แน่นอน	0	11.8	**88.2**	0	-	-	-	0	31.8	**63.6**	0	-	-	4.5	0	23.1	**74.4**	0	-	-	2.6
4. การวินิจฉัยโรคแผลริมอ่อนที่แน่นอน	0	29.4	**70.6**	0	-	-	-	22.7	50.0	13.6	4.5	-	-	9.1	12.8	41.0	**38.5**	2.6	-	-	5.1
5. ชนิดและขนาดของยาที่ไม่ให้ผลในการรักษาโรคหนองใน ในปัจจุบันแล้ว	0	0	5.9	11.8	**82.3**	0	-	0	0	0	40.9	**50.0**	0	9.1	0	0	2.6	28.2	**64.1**	0	5.1
6. ชนิดและขนาดของยาที่ยังให้ผลในการรักษาโรคแผลริมอ่อนได้ผลดีมากในปัจจุบัน	**29.4**	**41.2**	23.5	0	0	5.9	-	40.9	**22.7**	9.1	4.5	4.5	9.1	9.1	**35.9**	**30.8**	15.4	2.6	2.6	7.7	5.1
7. ประโยชน์ของยาล้างลำกล้องต่อการรักษาโรคกามโรค	0	0	**94.1**	0	5.9	0	-	4.5	9.1	**77.3**	4.5	0	0	4.5	2.6	5.1	**84.6**	2.6	2.6	0	2.6

หมายเหตุ ตัวเลข **ตัวเข้ม** แสดงถึงร้อยละของผู้ตอบคำถามที่เลือกคำตอบได้ถูกต้องในแต่ละคำถาม

ตอนที่ 5 ข้อมูลเกี่ยวกับการให้บริการและคำแนะนำการใช้ยาเกี่ยวกับโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์กับผู้ป่วย โดยให้ผู้ขายยาตอบแบบสอบถาม

5.1. โรคหนองในและโรคแผลริมอ่อน

5.1.1. พฤติกรรมการจ่ายยาและการให้คำแนะนำในผู้ป่วยโรคหนองใน

ด้านพฤติกรรมการจ่ายยาของผู้ขายยาเมื่อผู้ป่วยบอกว่าเป็นโรคหนองใน พบว่าร้านขายยาของเภสัชกรร้อยละ 100 ตอบว่าจะซักอาการจากผู้ป่วยก่อนแล้วจ่ายยาตามอาการที่ซักได้ ส่วนร้านขายยาของผู้ที่ไม่ใช่เภสัชกร ร้อยละ 86.4 จะซักอาการแล้วจ่ายยาตามอาการที่ซักได้ ร้อยละ 4.5 แนะนำให้พบแพทย์ ร้อยละ 4.5 บอกว่าผู้ป่วยที่เป็นโรคจะระบุชื่อยาที่จะซื้อด้านการให้คำแนะนำการใช้ยาและการปฏิบัติตัวให้กับผู้ป่วย ในภาพรวมจะให้คำแนะนำเป็นประจำเป็นส่วนใหญ่ ร้อยละ 69.2 รองลงมาให้คำแนะนำเป็นครั้งคราว และไม่ให้คำแนะนำใดๆ เลย ร้อยละ 12.8 และ 7.7 ตามลำดับ เภสัชกรตอบว่าให้คำแนะนำเป็นประจำถึงร้อยละ 88.8 ในขณะที่ผู้ขายยาที่มิใช่เภสัชกรตอบว่าแนะนำเป็นประจำเพียงร้อยละ 54.5 ผู้ขายยาที่ไม่ให้คำแนะนำใดๆ เลย จะพบเฉพาะร้านขายยาของผู้ที่ไม่ใช่เภสัชกรเป็นเจ้าของ คำแนะนำที่ผู้ขายยาแนะนำให้ส่วนใหญ่ ได้แก่ งดดื่มเหล้า งดการมีเพศสัมพันธ์หากมีเพศสัมพันธ์ครั้งต่อไปให้ใช้ถุงยางอนามัย หรือการรับประทานยาติดต่อกันจนหมด ในกรณีจ่ายยาให้หลายวัน เป็นต้น ดังแสดงในตารางที่ 12

ตารางที่ 12 แสดงร้อยละของผู้ขายยาที่เป็นเภสัชกรและไม่ใช่เภสัชกร จำแนกตามพฤติกรรมต่างๆ ในการจ่ายยาหลังจากผู้ป่วยบอกว่าเป็นโรคหนองใน การให้คำแนะนำการใช้ยาและการปฏิบัติตนกับผู้ป่วยโรคหนองใน เมื่อให้ผู้ขายยาตอบแบบสอบถาม

	เภสัชกร (N=17) (%)	ไม่ใช่เภสัชกร (N=22) (%)	รวม (N=39) (%)
พฤติกรรมการจ่ายยาหลังจากผู้ป่วยบอกว่าเป็นโรคหนองใน (คำตอบในส่วนนี้สามารถตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)			
1. จ่ายยาตามชื่อโรคที่ผู้ป่วยบอก	0	0	0
2. ซักอาการจากผู้ป่วยก่อนแล้วจ่ายยาตามอาการที่ซักได้	100	86.4	92.3
3. อื่น ๆ	0	9.1	5.1
- ส่วนใหญ่ลูกค้าระบุชื่อยาที่จะซื้อ	-	50.0	50.0
- แนะนำพบแพทย์	-	50.0	50.0
4. ไม่ตอบ	0	4.5	2.6
การให้คำแนะนำการใช้ยาและการปฏิบัติตัวกับผู้ป่วย			
1. ไม่ได้ให้คำแนะนำใด ๆ	0	9.1	7.7
2. ให้คำแนะนำเป็นครั้งคราว	11.8	18.2	12.8
3. ให้คำแนะนำเป็นประจำ	88.2	54.5	69.2
- งดดื่มเหล้า	76.5	43.8	60.6
- งดการมีเพศสัมพันธ์	58.9	50.0	54.5
- รับประทานยาติดต่อกันจดหมด(ยาหลายวัน)	5.9	43.8	24.2
- ไม่หายกลับมาหาใหม่	17.6	-	9.1
- แพ้ยาให้กลับมาหาใหม่,แพ้ยาให้หยุดยาทันที	5.9	12.5	9.1

ตารางที่ 12 ต่อ

	เภสัชกร (N=17) (%)	ไม่ใช่เภสัชกร (N=22) (%)	รวม (N=39) (%)
- หากมีเพศสัมพันธ์ครั้งต่อไปให้ใช้ถุงยางอนามัย	35.3	18.8	27.3
- งดอาหารหมักดอง	-	12.5	6.1
- อาจมีหนองในเทียมด้วย	5.9	-	3.0
- ถ้าอาการดีขึ้นให้รับประทานยาต่ออีกระยะหนึ่ง	-	6.2	3.0
- งดการมีเพศสัมพันธ์สำส่อน	-	6.2	3.0
4. ไม่ตอบ	0	18.2	10.2

5.1.2. ชนิดของยาที่ผู้ขายยาเลือกจ่ายให้แก่ผู้ป่วยโรคหนองใน

มียาปฏิชีวนะถึง 10 ชนิด ที่ร้านขายยาที่ไม่ใช่ของเภสัชกรเลือกจ่ายในการรักษาโรคหนองใน ในขณะที่ร้านขายยาของเภสัชกรจะเลือกอยู่ 8 ชนิด แต่อย่างไรก็ตาม ยาที่มีจำนวนร้านขายยาเลือกมากเป็นอันดับหนึ่ง สอง และสามไม่แตกต่างกันนัก ในส่วนร้านขายยาของเภสัชกรเป็นยา Norfloxacin, Ofloxacin และ Ciprofloxacin ในขณะที่ร้านขายยาที่ไม่ใช่ของเภสัชกรเป็นยา Norfloxacin, Ofloxacin และ Thiamphenicol มากเป็นอันดับหนึ่ง สอง และสาม ตามลำดับ ในยาแต่ละชนิดที่ร้านขายยาเลือกจ่าย พบว่ามีการจ่ายยาในขนาดยาที่แตกต่างกันมาก ดังข้อมูลในตารางที่ 13 จากการสอบถามถึงชนิดยาที่แต่ละร้านนิยมจ่ายมากที่สุด พบว่าโดยภาพรวมมีร้านที่นิยมจ่าย Norfloxacin มากที่สุดถึงร้อยละ 64.1 โดยมีร้านขายยาของเภสัชกรที่นิยมจ่ายมากที่สุดถึงร้อยละ 76.5 ร้านขายยาที่ไม่ใช่เภสัชกรมีร้อยละ 54.5 ส่วนยาที่มีร้านขายยานิยมจ่ายมากที่สุดรองลงมาเป็น Ofloxacin, Thiamphenicol และ Ciprofloxacin ตามลำดับ ส่วนเหตุผลที่นิยมเลือกยาชนิดนั้นๆ มากที่สุดนั้น โดยรวมจะให้เหตุผลว่ายาให้ผลการรักษาดีที่สุดร้อยละ 87.2 นอกจากนั้นมีเหตุผลอย่างอื่น เช่น ราคาไม่แพง (20.5%) และ/หรือ สะดวกต่อการใช้ยา (7.7%) ดังแสดงในตารางที่ 13

ตารางที่ 13 แสดงร้อยละของผู้ขายยาเภสัชกรและไม่ใช่เภสัชกร จำแนกตามชนิดของยาและขนาดยาที่เลือกจ่ายในการรักษาผู้ป่วยโรคหนองใน ชนิดของยาที่เลือกจ่ายมากที่สุด และเหตุผลที่เลือกจ่ายมากที่สุด

	เภสัชกร (N=17) (%)	ไม่ใช่เภสัชกร (N=22) (%)	รวม (N=39) (%)
ชนิดและขนาดยาที่จ่าย			
Norfloxacin รวม	94.1	81.8	87.2
800 มก. ครั้งเดียว	88.2	63.6	74.3
800 มก. วันละครั้ง x 2 วัน	0	4.5	2.6
400 มก. วันละครั้ง x 4 วัน	0	4.5	2.6
400 มก. วันละครั้ง x 7 วัน	0	4.5	2.6
200 มก. วันละ 2 ครั้ง x 5 วัน	5.9	0	2.6
ไม่บอกขนาด	0	4.5	2.6
Ofloxacin รวม	82.4	45.4	64.1
800 มก. ครั้งเดียว	5.9	0	2.6
400 มก. ครั้งเดียว	70.6	36.4	51.3
400 มก. วันละครั้ง x 2 วัน	0	4.5	2.6
400 มก. วันละครั้ง x 5-14 วัน	0	4.5	2.6
200 มก. วันละ 2 ครั้ง x 5 วัน	5.9	0	2.6
ไม่บอกขนาด	0	4.5	2.6
Ciprofloxacin รวม	64.7	22.7	41.0
250 มก. ครั้งเดียว	47.0	13.6	28.2
250 มก. วันละครั้ง x 2 วัน	5.9	0	2.6
250 มก. วันละ 2 ครั้ง x 5 วัน	5.9	0	2.6
100 มก. ครั้งเดียว	0	4.5	2.6

ตารางที่ 13 (ต่อ)

	เภสัชกร (N=17) (%)	ไม่ใช่เภสัชกร (N=22) (%)	รวม (N=39) (%)
ไม่บอกขนาด	5.9	4.5	5.2
Thiamphenicol รวม	52.9	40.9	46.2
2.5 กรัม ครั้งเดียว	11.8	13.6	12.8
2.5 กรัม วันละ 2 ครั้ง x 1 วัน	0	4.5	2.6
2.5 กรัม วันละครั้ง x 2 วัน	41.2	18.2	28.2
ไม่บอกขนาดยา	0	4.5	2.6
Rifampicin รวม	29.4	31.8	30.8
1200 มก. ครั้งเดียว	0	4.5	2.6
900 มก. ครั้งเดียว	23.5	9.1	15.4
900 มก. วันละครั้ง x 2 วัน	5.9	9.1	7.7
900 มก. วันละครั้ง x 5-14 วัน	0	4.5	2.6
ไม่บอกขนาด	0	4.5	0
Rifampicin(R) + Erythromycin(E) รวม	5.9	9.1	7.7
R 900 มก. + E 1 กรัม ครั้งเดียว	5.9	4.5	5.1
R 900 มก. + E 500 มก. ครั้งเดียว	0	4.5	2.6
Erythromycin รวม	23.5	18.2	20.5
500 มก. วันละ 4 ครั้ง x 7 วัน	17.6	18.2	17.9
500 มก. วันละ 4 ครั้ง x 10 วัน	5.9	0	2.6

ตารางที่ 13 (ต่อ)

	เภสัชกร (N=17) (%)	ไม่ใช่เภสัชกร (N=22) (%)	รวม (N=39) (%)
Tetracycline รวม	17.6	4.5	10.3
500 มก. วันละ 4 ครั้ง x 7 วัน	5.9	4.5	5.1
250 มก. วันละ 4 ครั้ง x 10-15 วัน	5.9	0	2.6
ไม่บอกขนาด	5.9	0	2.6
Doxycycline รวม	5.9	4.5	5.1
200 มก. วันละ 2 ครั้ง x 7 วัน	0	4.5	2.6
100 มก. วันละ 2 ครั้ง x 10 วัน	5.9	0	2.6
Cotrimoxazole รวม	0	4.5	2.6
10 เม็ด x 3 วัน	0	4.5	2.6
Penicillin รวม	0	4.5	2.6
500 มก. วันละ 4 ครั้ง x 7 วัน	0	4.5	2.6
ชนิดยาที่เลือกจ่ายมากที่สุด			
Norfloxacin	76.5	54.5	64.1
Ofloxacin	11.8	13.6	12.8
Thiamphenicol	0	18.2	10.3
Ciprofloxacin	5.9	4.5	5.1
Rifampicin	0	4.5	2.6
Doxycycline	5.9	0	2.6
ไม่ตอบ	0	4.5	2.6

ตารางที่ 13 (ต่อ)

	เภสัชกร (N=17) (%)	ไม่ใช่เภสัชกร (N=22) (%)	รวม (N=39) (%)
เหตุผลที่เลือกจ่ายมากที่สุด (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)			
- ให้ผลในการรักษาดีที่สุด	94.1	81.8	87.2
- ราคาไม่แพง	23.5	18.2	20.5
- อื่น ๆ	5.9	9.1	7.7
-สะดวกต่อการใช้ยา	100	100	100
ไม่ตอบ	0	9.1	5.1

5.1.3. พฤติกรรมการจ่ายยาและการให้คำแนะนำผู้ป่วยในโรคแผลริมอ่อน

ด้านพฤติกรรมการจ่ายยาของผู้ขายยาหลังจากผู้ป่วยบอกว่าเป็นโรคแผลริมอ่อน พบว่าร้านขายยาของเภสัชกรร้อยละ 100 จะซักอาการจากผู้ป่วยก่อนแล้วจ่ายยาตามอาการที่ซักได้ และมีอีกร้อยละ 5.9 บอกว่าถ้าหากกรณีที่ไม่แน่ใจหลังจากซักอาการแล้วก็จะแนะนำให้พบแพทย์หรือไปศูนย์กามโรค ส่วนร้านขายยาของผู้ที่ไม่ใช่เภสัชกร ร้อยละ 81.8 ที่ซักอาการจากผู้ป่วยแล้วจ่ายยาตามอาการที่ซักได้ ร้อยละ 4.5 จ่ายยาตามชื่อโรคที่ผู้ป่วยบอก อีกร้อยละ 4.5 แนะนำให้พบแพทย์ ดังแสดงในตารางที่ 14

ด้านการให้คำแนะนำการใช้ยาและการปฏิบัติตัวให้กับผู้ป่วย โดยภาพรวมจะให้คำแนะนำเป็นประจำร้อยละ 66.7 ให้คำแนะนำเป็นครั้งคราวและไม่ให้คำแนะนำใด ๆ เลย ร้อยละ 7.7 เท่ากัน ผู้ขายยาที่ไม่ให้คำแนะนำใด ๆ เลยไม่พบในร้านขายยาที่มีเภสัชกรเป็นเจ้าของ คำแนะนำที่ให้ส่วนใหญ่ ได้แก่ งดดื่มเหล้า งดการมีเพศสัมพันธ์ หากมีเพศสัมพันธ์ให้ใช้ถุงยางอนามัย หรือรับประทานยาติดต่อกันจนหมด กรณีจ่ายยาหลายวัน เป็นต้น ดังแสดงในตารางที่ 14

ตารางที่ 14 แสดงร้อยละของผู้ขายยาที่เป็นเภสัชกรและไม่ใช่เภสัชกร จำแนกตามพฤติกรรมการจ่ายยาหลังจากผู้ป่วยบอกว่าเป็นโรคแผลริมอ่อน การให้คำแนะนำการใช้ยา และการปฏิบัติตัวกับผู้ป่วยโรคแผลริมอ่อน

	เภสัชกร (N=17) (%)	ไม่ใช่เภสัชกร (N=22) (%)	รวม (N=39) (%)
พฤติกรรมการจ่ายยาหลังจากผู้ป่วยบอกว่าเป็นโรคแผลริมอ่อน			
1. จ่ายยาตามชื่อโรคที่ผู้ป่วยบอก	0	4.5	2.6
2. ซักอาการจากผู้ป่วยก่อนแล้วจ่ายยาตามอาการที่ซักได้	100	81.8	89.7
3. อื่น ๆ	5.9	4.5	5.1
- แนะนำไปพบแพทย์	-	100	50.0
- ถ้าไม่แน่ใจแนะนำให้ไปพบแพทย์หรือศูนย์กามโรค	100	-	50.0
4. ไม่ตอบ	0	9.1	5.1
การให้คำแนะนำการใช้ยาและการปฏิบัติตัวกับผู้ป่วย			
ไม่ได้ให้คำแนะนำใด ๆ	0	9.1	7.7
ให้คำแนะนำเป็นครั้งคราว	11.8	9.1	7.7
ให้คำแนะนำเป็นประจำ	76.5	59.1	66.7
- งดดื่มเหล้า	66.7	53.3	60.0
- งดการมีเพศสัมพันธ์	60.0	46.7	53.3
- รับประทานยาติดต่อกันจนหมด(ยาหลายวัน)	26.7	13.3	20.0
- ดื่มน้ำมากๆ(กรณีจ่าย Co-trimoxazole)	20.0	-	10.0
- รับประทาน Ampicillin ก่อนอาหาร	-	6.7	3.3
- รักษาความสะอาดของแผล	-	20.0	10.0

ตารางที่ 14 (ต่อ)

	เภสัชกร (N=17) (%)	ไม่ใช่เภสัชกร (N=22) (%)	รวม (N=39) (%)
- ล้างแผลให้สะอาดด้วยน้ำอุ่น/NSS	13.3	-	6.7
- หากมีเพศสัมพันธ์ให้ใช้ถุงยางอนามัย	26.7	13.3	20.0
- ถ้ามีอาการแพ้ยาให้หยุดยา	6.7	-	3.3
- งดอาหารหมักดอง	-	13.3	6.7
- หากใช้ยาไป 3 วัน อาการไม่ดีขึ้น ควรพบแพทย์	-	6.7	3.3
- ถ้าอาการไม่ดีขึ้นให้ปรึกษาแพทย์	13.3	-	6.7
- อย่าใช้ผงยาเช่น ยาวิเศษ โรยแผล	13.3	-	6.7
- ตรวจ VDRL ด้วย	6.7	-	3.3
- ล้างแผลให้สะอาดด้วยน้ำสบู่อ่อน	6.7	-	3.3
ไม่ตอบ	11.8	22.7	17.9

5.1.4. ชนิดของยาที่ผู้ขายยาเลือกจ่ายให้แก่ผู้ป่วยโรคแผลริมอ่อน

ยาปฏิชีวนะที่ร้านขายยาเคยเลือกจ่ายในการรักษาโรคแผลริมอ่อนมีทั้งสิ้นรวม 11 ชนิด โดยร้านขายยาที่ไม่ใช่เภสัชกรเคยเลือกใช้ทั้ง 11 ชนิด ส่วนร้านขายยาของเภสัชกรเลือกใช้ 7 ชนิด ยาที่มีจำนวนร้านขายยาเคยเลือกมากเป็นอันดับหนึ่ง สอง และสาม นั้น สำหรับร้านขายยาของเภสัชกรจะเป็น Cotrimoxazole (82.4%) Erythromycin (64.7%) และ Norfloxacin (52.9%) ในขณะที่ร้านขายยาที่ไม่ใช่เภสัชกรจะเป็นยา Erythromycin (54.5%) Cotrimoxazole (45.5%) และ Norfloxacin (9.1%) ตามลำดับ ในยาแต่ละชนิดที่เลือกจ่ายแต่ละร้านจะจ่ายยาในขนาดยาที่แตกต่างกันมากเช่นกัน

ส่วนชนิดยาที่แต่ละร้านนิยมเลือกจ่ายมากที่สุด โดยภาพรวมร้านขายยาที่นิยมจ่าย Cotrimoxazole มากที่สุดมีร้อยละ 33.3 ร้านขายยาที่ไม่ใช่เภสัชกรนิยมจ่าย Cotrimoxazole มากที่สุดร้อยละ 36.4 ร้านขายยาของเภสัชกรนิยมเลือกจ่าย Erythromycin มากที่สุดร้อยละ 35.4 เหตุผลที่นิยมเลือกจ่ายยาชนิดนั้น ๆ มากที่สุด โดยรวมจะให้เหตุผลว่า ยาให้ผลการรักษาดีที่สุดร้อยละ 71.8 รองลงมาคือ ราคาไม่แพง ร้อยละ 23.1 ดังแสดงในตารางที่ 15

ตารางที่ 15 แสดงร้อยละของผู้ขายยาที่เป็นเภสัชกรและไม่ใช่เภสัชกร จำแนกตามชนิดของยาและขนาดยาที่เลือกจ่ายในการรักษาผู้ป่วยโรคแผลริมอ่อน

	เภสัชกร (N=17) (%)	ไม่ใช่เภสัชกร (N=22) (%)	รวม (N=39) (%)
ชนิดและขนาดยาที่เลือกจ่าย			
Norfloxacin รวม	52.9	9.1	28.2
800 มก. ครั้งเดียว	41.2	0	17.9
800 มก. วันละครั้ง x 2 วัน	5.9	4.5	5.1
800 มก. วันละครั้ง x 7 วัน	0	4.5	2.6
200 มก. วันละ 2 ครั้ง x 7 วัน	5.9	0	2.6

ตารางที่ 15 (ต่อ)

	เภสัชกร (N=17) (%)	ไม่ใช่เภสัชกร (N=22) (%)	รวม (N=39) (%)
Ofloxacin	5.9	4.5	5.1
400 มก. ครั้งเดียว	5.9	4.5	5.1
Ciprofloxacin	5.9	4.5	5.1
250 มก. ครั้งเดียว	5.9	0	2.6
500 มก. วันละ 2 ครั้ง x 1 วัน	0	4.5	2.6
Rifampicin	0	9.1	5.1
900 มก. วันละครั้ง x 7 วัน	0	4.5	2.6
300 มก. วันละ 3 ครั้ง x 3 วัน	0	4.5	2.6
Erythromyin	64.7	54.5	59.0
500 มก. วันละ 4 ครั้ง x 5 วัน	0	4.5	2.6
500 มก. วันละ 4 ครั้ง x 7 วัน	29.4	31.8	30.8
500 มก. วันละ 4 ครั้ง x 10 วัน	23.5	0	10.2
500 มก. วันละ 3 ครั้ง x 7 วัน	0	4.5	2.6
ไม่บอกขนาด	11.8	13.6	12.8
Midecamycin รวม	0	4.5	2.6
1 เม็ด วันละ 4 ครั้ง x 7 วัน	0	4.5	2.6
Tetracycline รวม	29.4	9.1	17.9
500 มก. วันละ 4 ครั้ง x 5 วัน	0	4.5	2.6

ตารางที่ 15 (ต่อ)

	เภสัชกร (N=17) (%)	ไม่ใช่เภสัชกร (N=22) (%)	รวม (N=39) (%)
500 มก. วันละ 4 ครั้ง x 7 วัน	11.8	0	5.1
500 มก. วันละ 4 ครั้ง x 10-14 วัน	11.8	0	5.1
ไม่บอกขนาด	5.9	4.5	5.1
Doxycycline รวม	35.3	4.5	17.9
100 มก. วันละ 2 ครั้ง x 7 วัน	23.5	0	10.2
100 มก. วันละ 2 ครั้ง x 10 วัน	5.9	0	2.6
ไม่บอกขนาด	5.9	4.5	5.1
Cotrimoxazole รวม	82.4	45.5	61.5
2 เม็ด วันละ 2 ครั้ง x 5 วัน	5.9	0	7.7
2 เม็ด วันละ 2 ครั้ง x 7 วัน	58.8	0	38.5
2 เม็ด วันละ 2 ครั้ง x 10 วัน	11.8	0	10.2
ไม่บอกขนาด	5.9	4.5	5.1
Penicillin รวม	0	4.5	2.6
500 มก.วันละ 4 ครั้ง x 7 วัน	0	4.5	2.6
Ampicillin 500 มก.+Tetracycline 250 มก + ยาล้าง รวม 3 ชุด	0	4.5	2.6
ไม่ตอบ	0	4.5	2.6

ตารางที่ 15 (ต่อ)

	เภสัชกร (N=17) (%)	ไม่ใช่เภสัชกร (N=22) (%)	รวม (N=39) (%)
ชนิดยาที่เลือกจ่ายมากที่สุด			
Cotrimoxazole	29.4	36.4	33.3
Erythromycin	35.4	27.3	30.8
Norfloxacin	11.8	4.5	7.7
Tetracycline	5.9	4.5	5.1
Doxycycline	5.9	4.5	5.1
Ofloxacin	0	4.5	2.6
Ciprofloxacin	0	4.5	2.6
Penicillin	0	4.5	2.6
Ampicillin + Tetracycline + + Pyridium	0	4.5	2.6
Norfloxacin + Co-trimoxazole (หรือ + Erythromycin)	5.9	0	2.6
Roxithromycin	5.9	0	2.6
ไม่ตอบ	0	4.5	2.6
เหตุผลที่เลือกจ่ายมากที่สุด			
- ให้ผลการรักษาดีที่สุด	70.6	72.7	71.8
- ราคาไม่แพง	29.4	18.2	23.1
- ไม่ตอบ	5.9	18.2	12.8

5.1.5. การกลับมาที่ร้านขายยาของผู้ป่วยโรคหนองในและโรคแผลริมอ่อนหลังจากที่เคยรับยาไปแล้ว

จากการสอบถามผู้ขายยาถึงเหตุที่ผู้ป่วยโรคหนองในหรือผู้ป่วยโรคแผลริมอ่อน ที่ได้รับยาจากร้านไปแล้ว หลังจากนั้นจะกลับมาที่ร้านขายยาอีกด้วยสาเหตุใดบ้าง โดยภาพรวมผู้ขายยาโดยส่วนใหญ่ คือ ร้อยละ 51.3 บอกว่าผู้ป่วยอาการหายดีแล้วแต่กลับเป็นซ้ำอีกเนื่องจากการได้รับเชื้อใหม่ ร้อยละ 35.9 บอกว่าผู้ป่วยใช้ยาแล้วอาการดีขึ้นแต่ยังไม่หาย ร้อยละ 23.1 บอกว่าผู้ป่วยใช้ยาไม่ได้ผล ในส่วนของผู้ขายยาจากร้านขายยาของเภสัชกรโดยส่วนใหญ่จะบอกว่าสาเหตุที่ผู้ป่วยกลับมาใหม่ เนื่องจากอาการหายดีแล้ว แต่กลับเป็นใหม่เนื่องจากการได้รับเชื้อใหม่ (82.4%) ส่วนผู้ขายยาจากร้านขายยาที่ไม่ใช่ของเภสัชกรโดยส่วนใหญ่บอกว่าสาเหตุที่ผู้ป่วยกลับมาใหม่ เนื่องจากใช้ยาแล้วอาการดีขึ้นแต่ยังไม่หาย (31.8%) ดังแสดงในตารางที่ 16

เมื่อสอบถามถึงวิธีการแก้ไขของผู้ขายยา กรณีจ่ายยาให้กับผู้ป่วยโรคหนองใน หรือโรคแผลริมอ่อนแล้วผู้ป่วยไม่หาย พบว่าผู้ขายยาจากร้านขายยาของเภสัชกร โดยส่วนใหญ่จะจ่ายยาตัวใหม่ให้ (41.2% สำหรับโรคหนองใน และ 47.1% สำหรับโรคแผลริมอ่อน) รองลงมาคือ ซักถามอาการใหม่แล้วจ่ายยาตามอาการที่ซักได้, แนะนำให้พบแพทย์เพื่อตรวจวินิจฉัยโรคใหม่ ตามลำดับ ส่วนผู้ขายยาจากร้านขายยาที่ไม่ใช่ของเภสัชกร โดยส่วนใหญ่จะแนะนำให้พบแพทย์เพื่อตรวจวินิจฉัยโรคใหม่ (50.0% สำหรับโรคหนองในและ 40.9% สำหรับโรคแผลริมอ่อน) รองลงมาจะซักถามอาการใหม่แล้วจ่ายยาตามอาการที่ซักได้ หรือให้ยาตัวใหม่ เป็นต้น ดังแสดงในตารางที่ 17

ตารางที่ 16 แสดงร้อยละของผู้ขายยาที่เป็นเภสัชกรและไม่ใช่เภสัชกรที่พบผู้ป่วยโรคหนองในและโรคแผลริมอ่อน ที่ได้รับยาแล้วกลับมาหาที่ร้านอีก จำแนกตามสาเหตุที่ผู้ป่วยกลับมาใหม่

สาเหตุที่ผู้ป่วยกลับมาหาใหม่	เภสัชกร (N=17) (%)	ไม่ใช่เภสัชกร (N=22) (%)	รวม (N=39) (%)
- ใช้ยาไม่ได้ผล	29.4	18.2	23.1
- ใช้ยาแล้วอาการดีขึ้นแต่ยังไม่หาย	41.2	31.8	35.9
- อาการหายดีแล้ว แต่กลับเป็นใหม่	82.4	27.3	51.3
- แพ้ยา	11.8	9.1	10.3
- อื่น ๆ	5.9	9.1	7.7
- ไม่มีผู้ป่วยกลับมาใหม่	100	100	100
ไม่ตอบ	0	36.4	20.5

ตารางที่ 17 แสดงร้อยละของผู้ขายยาที่เป็นเภสัชกรและไม่ใช่เภสัชกร จำแนกตามวิธีแก้ไขกรณีผู้ป่วยโรคหนองในหรือผู้ป่วยโรคแผลริมอ่อนได้รับยาไปแล้วไม่หาย

วิธีแก้ไข	เภสัชกร (N=17) (%)	ไม่ใช่เภสัชกร (N=22) (%)	รวม (N=39) (%)
กรณีผู้ป่วยเป็นโรคหนองใน			
- ให้ยาเดิมแต่เพิ่มขนาดยา	5.9	9.1	7.7
- ให้ยาตัวใหม่	41.2	22.7	30.8
- ซักถามอาการใหม่แล้วจ่ายยาตามอาการที่ซักได้	35.3	13.6	23.1
- แนะนำให้พบแพทย์เพื่อตรวจวินิจฉัยโรคใหม่	17.6	50.0	35.9

ตารางที่ 17 (ต่อ)

วิธีแก้ไข	เภสัชกร (N=17) (%)	ไม่ใช่เภสัชกร (N=22) (%)	รวม (N=39) (%)
กรณีผู้ป่วยเป็นโรคหนองใน (ต่อ)			
- อื่น ๆ	17.6	0	7.7
- แนะนำให้เพาะเชื้อหาความไวของเชื้อต่อยา	33.3	-	33.3
- ยาเดิมแล้วเพิ่มยาใหม่ เพราะอาจเป็นหนองในเทียม	33.3	-	33.3
- เพาะเชื้อ	33.3	-	33.3
- ไม่ตอบ	0	13.6	7.7
กรณีผู้ป่วยโรคแผลริมอ่อน			
- ให้ยาเดิมแต่เพิ่มขนาดยา	5.9	13.6	10.3
- ให้ยาตัวใหม่	47.1	13.6	28.2
- ซักถามอาการใหม่แล้วจ่ายยาตามอาการที่ซักได้	29.4	18.2	23.1
- แนะนำให้พบแพทย์เพื่อตรวจวินิจฉัยโรคใหม่	11.8	40.9	28.2
- อื่น ๆ	17.6	0	7.7
- เพาะเชื้อ	33.3	-	33.3
- ให้ยาเดิมและรักษาแผลด้วย	33.3	-	33.3
- แนะนำให้พบแพทย์ที่โรงพยาบาลพร้อมทั้งบอกชื่อยาที่รับประทานไปแล้ว	33.3	-	33.3
- ไม่ตอบ	5.9	22.7	15.4

5.1.6. อาการไม่พึงประสงค์จากยารักษาโรคหนองในและโรคแผลริมอ่อนที่พบในร้านขายยา

โดยภาพรวมผู้ขายยาจากร้านขายยาต่าง ๆ เคยพบและไม่เคยพบผู้ป่วยโรคหนองในหรือผู้ป่วยแผลริมอ่อนที่ได้รับยาไปแล้วเกิดอาการแพ้ยาในอัตราส่วนใกล้เคียงกัน คือ ร้อยละ 38.5 และ 41.0 ตามลำดับ (มีร้อยละ 20.5 ไม่ตอบ)

จากการสอบถามถึงความเห็นในการแก้ไขเมื่อพบผู้ป่วยแพ้ยา ผู้ขายยาจากร้านขายยาของเภสัชกร โดยส่วนใหญ่ร้อยละ 58.8 จะแนะนำให้หยุดยาทันทีแล้วเปลี่ยนยาชนิดใหม่ให้กับผู้ป่วย ในขณะที่ผู้ขายยาจากร้านขายยาที่ไม่ใช่ของเภสัชกรร้อยละ 31.8 จะแนะนำให้หยุดยาทันทีแล้วรับประทานยาแก้แพ้ดังแสดงในตารางที่ 18

ชนิดของยารักษาโรคหนองในและโรคแผลริมอ่อนที่พบว่า ทำให้เกิดอาการข้างเคียงต่อผู้ใช้ยานั้น ผู้ขายยาจากร้านขายยาโดยส่วนใหญ่บอกว่า เคยพบจากยา Tetracycline และ Cotrimoxazole ร้อยละ 60.0 เท่ากัน รองลงมาคือ Ampicillin, Erythromycin, Norfloxacin เคยพบร้อยละ 26.7 เท่ากัน นอกจากนั้น ได้แก่ Ofloxacin (13.3%), Penicillin (6.7%) Thiamphenicol (6.7%) อาการข้างเคียงที่พบในยาทุกตัวดังกล่าว คือ ผื่นคัน รองลงมาคือ อาการคลื่นไส้/อาเจียน (พบ 5 ใน 8 ชนิดข้างต้น) ดังแสดงในตารางที่ 19

ตารางที่ 18 แสดงร้อยละของผู้ขายยาที่เป็นเภสัชกรและไม่ใช่เภสัชกร จำแนกตามการพบผู้ป่วยโรคหนองใน หรือผู้ป่วยแผลริมอ่อนที่ได้รับยาแล้วเกิดอาการแพ้ยา และวิธีแก้ไขเมื่อพบผู้ป่วยแพ้ยาดังกล่าว

	เภสัชกร (N=17) (%)	ไม่ใช่เภสัชกร (N=22) (%)	รวม (N=39) (%)
1. เคยพบผู้ป่วยแพ้ยา	47.1	31.8	38.5
2. ไม่เคยพบผู้ป่วยแพ้ยา	52.9	31.8	41.0
3. ไม่ตอบ	0	36.4	20.5

ตารางที่ 18 ต่อ

	เภสัชกร (N=17) (%)	ไม่ใช่เภสัชกร (N=22) (%)	รวม (N=39) (%)
วิธีแก้ไขเมื่อพบผู้ป่วยแพ้ยา			
- ให้หยุดยาทันที แล้วไม่ต้องใช้ยาใด ๆ อีก	17.6	9.1	12.8
- แนะนำให้หยุดยาทันทีแล้วเปลี่ยนใช้ยาชนิดใหม่	58.8	27.3	41.0
- ให้หยุดยาเดิมทันที แล้วรับประทานยาแก้แพ้	35.3	31.8	33.3
- แนะนำให้กินยาแก้แพ้ร่วมไปด้วยกับยาเดิม	11.8	0	5.1
- อื่น ๆ	5.9	18.2	12.8
- พบแพทย์	-	25.0	20.0
- หยุดยาทันที แล้วไปพบแพทย์	-	50.0	40.0
- ไม่เคยพบ	-	25.0	20.0
-ถ้ามีอาการแพ้มากให้ไปโรงพยาบาลพบแพทย์	100	-	20.0
- ไม่ตอบ	5.9	27.3	17.9

ตารางที่ 19 แสดงร้อยละของผู้ขายยาที่เป็นเภสัชกรและไม่ใช่เภสัชกร จำแนกตามชนิดของยารักษาโรคหนองในและโรคแผลริมอ่อนที่เคยพบว่าทำให้เกิดอาการข้างเคียงต่าง ๆ ต่อผู้ใช้

ชนิดของยาและอาการข้างเคียงที่พบ	เภสัชกร (N=8) (%)	ไม่ใช่เภสัชกร (N=7) (%)	รวม (N=15) (%)
Ampicillin	12.5	42.9	26.7
- ผื่นคัน	100	100	100
Penicillin	0	14.3	6.7
- ผื่นคัน	-	100	100
Tetracycline	50.0	71.4	60.0
- ปากพอง	25.0	40.0	33.3
- คลื่นไส้/อาเจียน	50.0	20.0	33.3
- คลื่นไส้/ท้องผูก	-	20.0	11.1
- เวียนศีรษะ, เป็นลม	-	20.0	11.1
- ผื่นคัน	75.0	60.0	66.7
Cotrimoxazole	75.0	42.9	60.0
- ผื่นคัน	66.7	66.7	66.7
- คลื่นไส้/อาเจียน	16.7	33.3	22.2
- แผลพุพอง	16.7	33.3	22.2
- ปากไหม้เกรียม	16.7	33.3	22.2
- เป็นจ้ำตามตัว	33.3	33.3	33.3

ตารางที่ 19 ต่อ

ชนิดของยาและอาการข้างเคียงที่พบ	เภสัชกร (N=8) (%)	ไม่ใช่เภสัชกร (N=7) (%)	รวม (N=15) (%)
Erythromycin	12.5	42.9	26.7
- ผื่นคัน	-	33.3	25.0
- คลื่นไส้/อาเจียน	100	66.7	75.0
- แผลพุพอง	-	33.3	25.0
- เป็นจ้ำดำตามตัว	-	33.3	25.0
- ท้องเดิน	100	-	25.0
Norfloxacin	12.5	42.9	26.7
- ผื่นคัน	-	66.7	50.0
- คลื่นไส้/อาเจียน	100	66.7	75.0
Ofloxacin	0	28.6	13.3
- ผื่นคัน	-	50.0	50.0
- คลื่นไส้/อาเจียน	-	50.0	50.0
Thiamphenicol	12.5	0	6.7
- ผื่นคัน	100	-	100

5.2. การจ่ายยาล้างหรือยาล้างลำกล้อง

5.2.1. พฤติกรรมการจ่ายยาล้างหรือยาล้างลำกล้องในร้านขายยา

การจ่ายยาล้างหรือยาล้างลำกล้องให้กับผู้ขอซื้อยา พบว่าผู้ขายยาจากร้านขายยาของเภสัชกรส่วนใหญ่ (52.9%) จ่ายยาให้ผู้ขอซื้อยาเป็นครั้งคราว ด้วยเหตุผลส่วนใหญ่ คือ แนะนำว่ายาไม่ได้ผลแต่ลูกค้าไม่เชื่อ จึงต้องจ่ายให้ มีร้อยละ 35.3 จะจ่ายยาให้ทุกครั้งที่มีผู้ขอซื้อยา ด้วยเหตุผลส่วนใหญ่ว่าไม่อยากขัดความต้องการของลูกค้า และอีกร้อยละ 11.8 ไม่เคยจ่ายยาให้เลย ด้วยเหตุผลว่า ยาไม่มีผลในการรักษาหรือป้องกันโรค หรือยาอาจทำให้เกิดปัญหาการดื้อยาตามมา ในส่วนของร้านขายยาที่ไม่ใช่ของเภสัชกร โดยส่วนใหญ่ (63.6%) บอกว่าจ่ายยาทุกครั้งที่มีผู้ขอซื้อยา ด้วยเหตุผลส่วนใหญ่ว่า เพื่อไม่อยากขัดความต้องการของลูกค้า (64.3%) และคิดว่ายาช่วยป้องกันกามโรคได้ (35.7%) มีร้อยละ13.6 ของร้านขายยาที่ไม่ใช่ของเภสัชกรที่จ่ายยาให้เป็นครั้งคราว ด้วยเหตุผลส่วนใหญ่ คือ เพื่อความสบายใจของลูกค้า (66.7%) และร้อยละ 9.1 ไม่เคยจ่ายยาให้ เพราะคิดว่ายาไม่มีผลในการรักษาโรคด้านการให้คำแนะนำกับผู้ที่ขอซื้อยาล้างลำกล้อง ผู้ขายยาจากร้านขายยาเภสัชกร ร้อยละ 70.6 ให้คำแนะนำ คำแนะนำส่วนใหญ่ที่ให้คือ ยาไม่มีผลในการรักษาหรือป้องกัน หรือควรใช้ถุงยางอนามัยในการป้องกันโรคดีที่สุด ส่วนผู้ขายยาจากร้านขายยาที่ไม่ใช่เภสัชกร ร้อยละ 40.9 ที่ให้คำแนะนำ คำแนะนำส่วนใหญ่ที่ให้ คือ ยาไม่มีผลในการรักษา หรือป้องกันโรค รองลงมา คือ ยาใช้รักษาโรคทางเดินปัสสาวะอักเสบได้ แต่รักษาโรคหนองในไม่ได้ ดังแสดงในตารางที่ 20

ตารางที่ 20 แสดงร้อยละของผู้ขายยาที่เป็นเภสัชกรและไม่ใช่เภสัชกร จำแนกตามการจ่ายยาล้างลำกล้องให้กับผู้ขอซื้อยา เหตุผลในการจ่ายยาและไม่จ่ายยา การให้คำแนะนำกับผู้ที่มาขอซื้อยาล้างลำกล้อง

	เภสัชกร (N=17) (%)	ไม่ใช่เภสัชกร (N=22) (%)	รวม (N=39) (%)
การจ่ายยาล้างลำกล้องให้กับผู้ขอซื้อยา			
1. จ่ายให้ทุกครั้ง	35.3	63.6	51.3
2. จ่ายให้เป็นครั้งคราว	52.9	13.6	30.8
3. ไม่เคยจ่ายให้	11.8	9.1	10.3
4. ไม่ตอบ	0	13.6	7.7
เหตุผลในการจ่ายยาและไม่จ่ายยาล้างลำกล้อง			
1. จ่ายให้ทุกครั้งเพราะ	(N=6)	(N=14)	(N=20)
- ยาช่วยป้องกันการโรคได้	0	35.7	25.0
- ยามีผลรักษาการโรคได้	33.3	7.1	15.0
- เพื่อไม่ขัดความต้องการของลูกค้า	83.3	64.3	70.0
- เพื่อไม่ให้เสียลูกค้า/เสียรายได้	50.0	7.1	20.0
2. จ่ายให้เป็นครั้งคราวเพราะ	(N=9)	(N=3)	(N=12)
- ความสบายใจของลูกค้า	11.1	66.7	25.0
- ไม่ขัดความต้องการของลูกค้า	22.2	33.3	25.0
- แนะนำว่าไม่ได้ผลแต่ลูกค้าไม่เชื่อก็จะจ่ายให้	44.4	0	33.3
- เพื่อไม่ให้เสียลูกค้า	11.1	0	8.3
- ไม่ตอบ	11.1	0	8.3

ตารางที่ 20 (ต่อ)

	เภสัชกร (N=17) (%)	ไม่ใช่เภสัชกร (N=22) (%)	รวม (N=39) (%)
3. ไม่เคยจ่ายให้เพราะ	(N=2)	(N=2)	(N=4)
- ไม่มีผลในการรักษา	0	100	50.0
- ยาไม่มีผลรักษาหรือป้องกันโรคได้	50	0	25.0
- ยาไม่ได้ผลและทำให้ดื้อยา	50	0	25.0
การให้คำแนะนำกับผู้ที่มาซื้อยาล้างลำกล้อง			
ไม่ได้ให้คำแนะนำใด ๆ	23.5	22.7	23.1
ให้คำแนะนำ	70.6	40.9	53.8
-ยาล้างลำกล้องไม่มีผลในการรักษาหรือป้องกัน	41.7	44.4	42.8
-ใช้รักษาโรคทางเดินปัสสาวะอักเสบเท่านั้น ไม่สามารถรักษาโรคหนองในได้	8.3	11.1	9.5
-ถ้าหากมีอาการอื่นๆให้มารับยาอื่นรับประทานด้วย	8.3	-	4.8
-ใช้ถุงยางอนามัยป้องกันดีที่สุด	33.3	-	19.0
-อย่ารับประทานยาล้างร่วมกับยารักษาโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์	8.3	-	4.8
-ไม่จำเป็นต้องรับประทานยานี้เพราะไม่เกิดประโยชน์อะไร	25.0	0	14.3
-ยาอาจช่วยป้องกันได้บ้าง แต่ผลอาจไม่แน่นอน (จ่าย Norfloxacin)	8.5	-	4.8
-ไม่ได้บอกว่าแนะนำอะไรบ้าง	-	44.4	19.0
ไม่ตอบ	5.9	36.4	23.1

5.2.2 ชนิดของยาล้างหรือยาล้างลำกล้องที่จ่ายในร้านขายยา

ชนิดของยาต่างๆ ที่ผู้ขายยาเลือกจ่ายเป็นยาล้างลำกล้อง มีทั้งสิ้นรวม 17 ชนิด พบว่าโดยรวมยาที่มีผู้ขายยาเลือกจ่ายมากที่สุดคือ Phenazopyridine ร้อยละ 78.6 รองลงมาคือ Tetracycline ร้อยละ 28.6, Ampicillin ร้อยละ 21.4,Multivitamin ร้อยละ 14.3 เป็นต้น การเลือกชนิดของยาที่จ่ายเป็นยาล้างลำกล้องระหว่างผู้ขายยาจากร้านขายยาของเภสัชกร กับผู้ขายยาจากร้านขายยาที่ไม่ใช่เภสัชกรมีความแตกต่างกัน คือ ผู้ขายยาจากร้านที่ไม่ใช่ของเภสัชกรจะเลือกใช้ยา 10 ชนิด ซึ่งมีถึง 8 ชนิดที่เป็นยาในกลุ่มยาปฏิชีวนะ ส่วนผู้ขายยาจากร้านขายยาของเภสัชกร เลือกใช้ยา 12 ชนิด เป็นยาในกลุ่มปฏิชีวนะ 5 ชนิด นอกจากนั้นเป็นยาในกลุ่มยาฆ่าเชื้อ (Antiseptics) และวิตามิน ดังแสดงในตารางที่ 21

ตารางที่ 21 แสดงร้อยละของยาชนิดต่าง ๆ ที่จำหน่ายเป็นยาล้างลำกล้อง โดยผู้ขายยาที่เป็นเภสัชกรและไม่ใช่เภสัชกร

ยาชนิดต่าง ๆ	เภสัชกร (N=15) (%)	ไม่ใช่เภสัชกร (N=13) (%)	รวม (N=28) (%)
Ampicillin	6.7	38.5	21.4
Doxycycline	6.7	7.7	7.1
tetracycline	26.7	30.8	28.6
Erythromycin	0	7.7	3.6
Sulphamethoxazole	0	15.4	7.1
Sulfamethizole	0	7.7	3.6
Rifampicin	13.3	7.7	10.7
Oxytetracycline	0	7.7	3.6
Phenazopyridine	86.7	69.2	78.6
Probenecid	0	7.7	3.6
Nitrofurantoin	6.7	0	3.6

ตารางที่ 21 ต่อ

ยาชนิดต่าง ๆ	เภสัชกร (N=15) (%)	ไม่ใช่เภสัชกร (N=13) (%)	รวม (N=28) (%)
Norfloxacin	13.3	0	7.1
Vitamin B complex	20.0	0	10.7
Multivitamin	26.7	0	14.3
Vitamin C	6.7	0	3.6
Hydrochlorothiazide	13.3	0	7.1
Paracetamol	13.3	0	7.1

5.3. แหล่งที่ผู้ขายยาได้รับความรู้เกี่ยวกับโรคและการใช้ยารักษาโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์

แหล่งความรู้เกี่ยวกับโรคและการใช้ยารักษาโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ของผู้ขายยาจากร้านขายยาของเภสัชกร ส่วนใหญ่ร้อยละ 88.2 ได้จากการศึกษาเล่าเรียน รองลงมาได้จากการอ่านหนังสือ (76.5%) จากเอกสารกำกับยา (70.6%) การอบรม (47.1%)ในส่วนของผู้ขายยาจากร้านขายยาที่ไม่ใช่ของเภสัชกร ส่วนใหญ่ คือ ร้อยละ 54.5 ได้จากเอกสารกำกับยา รองลงมาได้จากการอบรม (50.0%) และจากการอ่านหนังสือ (45.5%) ซึ่งจากภาพรวมจะเห็นว่า โดยส่วนใหญ่ร้อยละ 61.5 ได้ความรู้มาจากเอกสารกำกับยา ดังแสดงในตารางที่ 22

ตารางที่ 22 แสดงร้อยละของผู้ขายยาที่เป็นเภสัชกรและไม่ใช่เภสัชกร จำแนกตามแหล่งที่ได้รับความรู้เกี่ยวกับโรคและการใช้ยารักษาโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์

แหล่งที่ได้รับความรู้	เภสัชกร (N=17) (%)	ไม่ใช่เภสัชกร (N=22) (%)	รวม (N=39) (%)
จากการศึกษาเล่าเรียน	88.2	9.1	43.6
จากการอ่านหนังสือ	76.5	45.5	59.0
จากการอบรม	47.1	50.0	48.7
จากเอกสารกำกับยา	70.6	54.5	61.5
จากผู้แทนบริษัทยา	35.3	40.9	38.5
จากเภสัชกรผู้คุมร้าน	0	36.4	20.5
จากการบอกเล่าของผู้ขายยาที่มีประสบการณ์เล่า	23.5	9.1	15.4
จากสิ่งต่าง ๆ เช่น โทรทัศน์ วิทยุ	17.6	0	7.7
อื่น ๆ	5.9	4.5	5.1
- จากประสบการณ์ของตนเอง	100	100	100
ไม่ตอบ	5.9	22.7	15.4

ส่วนที่ 2 ข้อมูลจากแบบสังเกต

ในส่วนนี้เป็นการศึกษาพฤติกรรมการจ่ายยาของผู้ขายยาที่เป็นเภสัชกร และที่ไม่ใช่เภสัชกร โดยกลุ่มตัวอย่างเป็นร้านขายยาที่มีผู้ดำเนินกิจการและขายยาโดยเภสัชกร 10 ร้าน และร้านขายยาที่ผู้ดำเนินกิจการ และผู้ขายยาไม่ใช่เภสัชกร 20 ร้าน ข้อมูลในส่วนนี้จะแบ่งเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ศึกษาพฤติกรรมการจ่ายยารักษาโรคหนองใน

ตอนที่ 2 ศึกษาพฤติกรรมการจ่ายยารักษาโรคแผลริมอ่อน

ตอนที่ 3 ศึกษาพฤติกรรมการจ่ายยาล้างลำกล้อง

ตอนที่ 1 ศึกษาพฤติกรรมการจ่ายยารักษาโรคหนองใน

1.1. การซักประวัติก่อนจ่ายยา และการแนะนำหลังการจ่ายยา

การศึกษาพฤติกรรมการจ่ายยาหลังจากที่ผู้ป่วยบอกว่าเป็นโรคหนองใน จะดูการซักประวัติก่อนจ่ายยา และการแนะนำการใช้ยา ตลอดจนการปฏิบัติตัวให้กับผู้ป่วยหลังการจ่ายยาของผู้ขายยา โดยภาพรวมเภสัชกรจะมีการซักประวัติก่อนจ่ายยาถึงร้อยละ 60 ในขณะที่ผู้ขายยาที่ไม่ใช่เภสัชกรจะมีการซักประวัติก่อนจ่ายยาเพียงร้อยละ 30 ในส่วนที่มีการซักประวัติก่อนจ่ายยา คำถามที่ใช้ซักประวัติผู้ป่วยที่มาซื้อยาจะเหมือนกันเกือบทุกคำถามทั้งผู้ขายยาที่เป็นเภสัชกรและไม่ใช่เภสัชกร แต่อย่างไรก็ตาม กลุ่มตัวอย่างเภสัชกรมีพฤติกรรมการซักประวัติจากผู้ป่วยมากกว่าผู้ขายยาที่ไม่ใช่เภสัชกรเกือบทุกข้อคำถาม

โดยภาพรวมเภสัชกรส่วนใหญ่ไม่ได้ให้คำแนะนำใด ๆ หลังจ่ายยาให้กับผู้ป่วย (60%) ซึ่งเป็นเช่นเดียวกับกลุ่มผู้ขายยาที่ไม่ใช่เภสัชกร (65%) ในกลุ่มผู้ขายยาที่ให้คำแนะนำหลังการจ่ายยา ส่วนใหญ่จะให้คำแนะนำว่า ห้ามดื่มเหล้า และให้รับประทานยาตามที่สั่ง นอกจากนั้นก็ให้คำแนะนำทั่วไปเช่น เมื่อผู้ซื้อขอซื้อยาราคาถูกๆ ซึ่งใช้ไม่ได้ผล หรือต้องการซื้อยา Chloramphenicol หรือ Rifampicin จะได้รับคำแนะนำว่า ปัจจุบันยาเหล่านี้ไม่ให้ผลในการรักษาโรคหนองใน เป็นต้น ดังแสดงในตารางที่ 23 และ 24

ตารางที่ 23 แสดงและเปรียบเทียบร้อยละของผู้ขายยาที่เป็นเภสัชกร และไม่ใช่เภสัชกร จำแนกตามลักษณะการซักประวัติก่อนจ่ายยารักษาโรคหนองใน

การซักประวัติก่อนจ่ายยา	เภสัชกร N=10 (%)	ไม่ใช่เภสัชกร N=20 (%)	รวม N=30 (%)
ไม่มีการซักประวัติ (จ่ายตามชื่อโรคที่บอก)	40	70	60
มีการซักประวัติ	60	30	40
- เที่ยวมากี่วัน	33.33	16.67	25.00
- มีหนองไหลมากหรือไม่	83.33	33.33	58.33
- มีหนองหรือไม่	-	33.33	16.67
- ลักษณะสีของหนอง	33.33	16.67	25.00
- ถ่ายบัสสาวะแสบขัดหรือไม่	50.00	33.33	41.67
- เคยได้รับยาใดมาก่อนหรือไม่	16.67	16.67	16.67
- แพ้ยาหรือไม่	16.67	16.67	16.67

ตารางที่ 24 แสดงและเปรียบเทียบร้อยละของผู้ขายยาที่เป็นเภสัชกร และไม่ใช่เภสัชกร จำแนกตามลักษณะการให้คำแนะนำหลังจ่ายยารักษาโรคหนองใน

การให้คำแนะนำหลังจ่ายยา	เภสัชกร N=10 (%)	ไม่ใช่เภสัชกร N=20 (%)	รวม N=30 (%)
ไม่ให้คำแนะนำใดๆ	60	65	63.33
ให้คำแนะนำ	40	35	36.67
- รับประทานยาตามคำสั่งอย่างเคร่งครัด	25.00	28.57	27.27
- ห้ามดื่มเหล้า	25.00	57.14	45.45

ตารางที่ 24 (ต่อ)

การให้คำแนะนำหลังจ่ายยา	เภสัชกร N=10 (%)	ไม่ใช่เภสัชกร N=20 (%)	รวม N=30 (%)
ให้คำแนะนำ (ต่อ)			
- ยา Chloramphenicol หรือRifampin ปัจจุบันดื้อแล้วใช้ไม่ได้ผล	25.00	14.28	18.18
- ยาราคาถูกหรือราคาต่ำกว่า 20 บาท ใช้ไม่ได้ผล	25.00	14.28	18.18
- รับประทานยาหมดแล้วไม่หาย ถ้ามีมูกขาวอาจเป็นหนองในเทียม	25.00	-	9.09
- รับประทาน Norfloxacin ขณะท้องว่าง	-	14.28	9.09
- ปล่อยไว้นานอาจเป็นหมัน	-	14.28	9.09

1.2. การเปรียบเทียบข้อมูลการซักประวัติก่อนจ่ายยาและการแนะนำหลังจ่ายยาจากข้อมูลในแบบสอบถามและการสังเกต

เมื่อเปรียบเทียบข้อมูลในส่วนที่ 1 ซึ่งได้จากแบบสอบถามและข้อมูลจากการสังเกตนี้ พบว่า ทั้งในด้านการซักประวัติก่อนจ่ายยา และการให้คำแนะนำหลังจ่ายยาแก่ผู้ป่วย ทั้งเภสัชกรและไม่ใช่เภสัชกรมีการปฏิบัติจริงน้อยกว่าการตอบข้อมูลในแบบสอบถามมาก ในด้านของการซักประวัติก่อนจ่ายยาจริง โดยในภาพรวมพบว่ามีการซักประวัติก่อนจ่ายยาจริงเพียงร้อยละ 40 ในขณะที่เวลาตอบแบบสอบถามจะตอบว่ามีการซักประวัติก่อนจ่ายยาถึงร้อยละ 92.3 และเมื่อวิเคราะห์เฉพาะเภสัชกร พบว่ามีการซักประวัติก่อนจ่ายยาจริงเพียงร้อยละ 60 ในขณะที่ตอบในแบบสอบถามว่ามีการซักประวัติก่อนจ่ายยาถึงร้อยละ 100 สำหรับผู้ที่มิใช่เภสัชกรมีการซักประวัติก่อนจ่ายยาจริงเพียงร้อยละ 30 ในขณะที่ข้อมูลที่ได้จากตอบแบบสอบถามเป็นร้อยละ 86.4

ในด้านของการให้คำแนะนำผู้ป่วยหลังจ่ายยาก็เป็นในลักษณะเดียวกัน คือ เภสัชกรปฏิบัติจริงเพียงร้อยละ 40 ในขณะที่ข้อมูลในแบบสอบถามสูงถึงร้อยละ 88.2 สำหรับผู้ที่มิใช่เภสัชกรมีการปฏิบัติจริงเพียงร้อยละ 35 และข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามเป็นร้อยละ 54.5 ดังตารางที่ 25

ตารางที่ 25 เปรียบเทียบร้อยละพฤติกรรมของผู้ขายยาที่เป็นเภสัชกร และไม่ใช่เภสัชกรในการจ่ายยารักษาโรคหนองใน จากข้อมูลในแบบสอบถามและข้อมูลจากการสังเกต

พฤติกรรมการจ่ายยา	เภสัชกร		ไม่ใช่เภสัชกร		รวม	
	แบบสอบถาม	สังเกต	แบบสอบถาม	สังเกต	แบบสอบถาม	สังเกต
	N = 17 (%)	N =10 (%)	N=22 (%)	N=20 (%)	N =39 (%)	N=30 (%)
มีการซักประวัติก่อนจ่ายยา	100	60	86.4	30	92.3	40
มีการให้คำแนะนำหลังจ่ายยา	88.2	40	54.5	35	69.2	36.67

1.3. ชนิดของยาที่เลือกจ่ายในโรคหนองใน

จากการรวบรวมการจ่ายยาแบบต่าง ๆ ที่กลุ่มตัวอย่างเลือกจ่ายเพื่อรักษาโรคหนองในนั้น การเลือกจ่ายยาตัวแรกไม่ค่อยมีความแตกต่างระหว่างกลุ่มตัวอย่างทั้ง 2 กลุ่ม ทั้งในแง่ของเลือกใช้ยาและจำนวนร้อยละของผู้ที่เลือกยาแต่ละชนิดนั้น โดยภาพรวมเภสัชกรจะเลือก Ofloxacin (40%) และ Norfloxacin (30%) เป็นยาเลือกตัวแรก โดยที่ผู้ขายยาที่ไม่ใช่เภสัชกรเลือก Ofloxacin (35%) และ Norfloxacin (30%) เป็นยาเลือกตัวแรกเช่นกัน

การจ่ายยาเลือกตัวที่สอง เภสัชกรเลือก Norfloxacin และ Rifampicin (ร้อยละ 37.5 เท่ากัน) ขณะที่ผู้ขายยาที่ไม่ใช่เภสัชกรเลือก Thiamphenicol (ร้อยละ 26.66) ชนิดยาที่เลือกเป็นยาเลือกตัวที่สองในกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ใช่เภสัชกรมีมากชนิดกว่ากลุ่มเภสัชกร และมีการใช้ยาร่วมกันหลายชนิด ดังแสดงในตารางที่ 26

ตารางที่ 26 แสดงและเปรียบเทียบร้อยละของผู้ขายยาที่เป็นเภสัชกรและไม่ใช่เภสัชกร จำแนกตามการจ่ายยาที่จ่ายรักษาโรคหนองในในรูปแบบต่าง ๆ

การจ่ายยาแบบต่าง ๆ	ยาเลือกตัวแรก			ยาเลือกตัวที่สอง*		
	เภสัชกร N=10 (%)	ไม่ใช่เภสัชกร N=20 (%)	รวม N=30 (%)	เภสัชกร N=8 (%)	ไม่ใช่เภสัชกร N=15 (%)	รวม N=23 (%)
Norfloxacin	30	30	30.00	37.50	20.00	26.08
Ofloxacin	40	35	36.67	0	0	0
Ofloxacin + Pyridium 2 tab	0	5	3.33	0	0	0
Ciprofloxacin	10	5	6.67	12.50	0	4.35
Thiamphenicol	10	20	16.67	0	26.66	17.39
Rifampicin	10	5	6.67	37.50	20.00	26.08
Cloxacillin	0	0	0	12.50		4.35
Ampicillin	0	0	0	0	6.67	4.35
Erythromycin	0	0	0	0	6.67	4.35
Doxycyclin + Tetracycline + Pyridium	0	0	0	0	6.67	4.35
Amoxycillin+ Tetracycline + Pyridium	0	0	0	0	6.67	4.35
Dicloxacillin +Cloxacillin + Ampicillin	0	0	0	0	6.67	4.35

* ยาเลือกตัวที่สอง คือ ยาที่ผู้ขายยาเลือกจ่ายเป็นอันดับสอง กรณีผู้ซื้อยาปฏิเสธยาตัวเลือกแรก เนื่องจากยามีราคาแพง

1.4. การเปรียบเทียบข้อมูลชนิดของยาที่ใช้ในโรคหนองในซึ่งผู้ขายยาเลือกจ่ายมากที่สุดในแบบสอบถามกับชนิดของยาที่ผู้ขายยาเลือกจ่ายเป็นตัวแรกซึ่งได้จากการสังเกต

เมื่อเปรียบเทียบข้อมูลจากแบบสอบถามเกี่ยวกับชนิดของยาที่ผู้ขายยาเลือกจ่ายมากที่สุด กับชนิดของยาที่ผู้ขายยาเลือกจ่ายเป็นอันดับแรก ซึ่งเป็นข้อมูลที่ได้จากการสังเกต พบว่ามียาอยู่ 5 ชนิดที่เหมือนกัน คือ Norfloxacin, Ofloxacin, Thiamphenicol, Ciprofloxacin และ Rifampicin โดยข้อมูลจากแบบสอบถามพบว่า Norfloxacin เป็นยาที่ผู้ขายยาเลือกจ่ายมากที่สุดเป็นอันดับหนึ่ง (64.1%) ในขณะที่ข้อมูลที่ได้จากการสังเกตพบว่า Ofloxacin เป็นยาที่ผู้ขายยาเลือกจ่ายเป็นยาตัวแรกมากที่สุด (36.67%) โดยที่ข้อมูลทั้งเภสัชกรและผู้ที่ไม่ใช่เภสัชกรเป็นไปในลักษณะเดียวกัน ดังตารางที่ 27

ตารางที่ 27 เปรียบเทียบข้อมูลชนิดของยาที่ใช้ในโรคหนองใน ซึ่งผู้ขายยาเลือกจ่ายมากที่สุดในแบบสอบถาม กับ ชนิดของยาที่ผู้ขายยาเลือกจ่ายเป็นตัวแรกซึ่งได้จากการสังเกต

ชนิดของยาที่จ่าย	เภสัชกร		ไม่ใช่เภสัชกร		รวม	
	แบบสอบถาม	สังเกต	แบบสอบถาม	สังเกต	แบบสอบถาม	สังเกต
	N = 17 (%)	N =10 (%)	N=22 (%)	N=20 (%)	N =39 (%)	N=30 (%)
Norfloxacin	76.5	30	54.5	30	64.1	30
Ofloxacin	11.8	40	13.6	35	12.8	36.67
Thiamphenicol	0	10	18.2	20	10.3	6.67
Ciprofloxacin	5.9	10	4.5	5	5.1	16.67
Rifampicin	0	10	4.5	5	2.6	6.67
Doxycycline	5.9	0	0	0	2.6	0

หมายเหตุ ข้อมูลจากแบบสอบถามมีผู้ที่ไม่ใช่เภสัชกรไม่ตอบแบบสอบถาม 4.5%

1.5. ความเหมาะสมในการเลือกชนิดยาและขนาดยาที่จ่ายเป็นยาตัวแรก

การเลือกชนิดยาและขนาดยาที่จ่ายเป็นยาเลือกตัวแรก โดยผู้ขายยากลุ่มตัวอย่างของแต่ละร้านนั้น โดยภาพรวมเภสัชกรส่วนใหญ่สามารถเลือกชนิดยาและขนาดยาได้เหมาะสมถึงร้อยละ 80 ผู้ขายยาที่ไม่ใช่เภสัชกรเลือกได้เหมาะสมร้อยละ 80 เช่นกัน กลุ่มตัวอย่างที่จ่ายยาไม่เหมาะสมนั้นจะแบ่งเป็น 2 ชนิด คือไม่เหมาะสมในแง่ชนิดยา หรือขนาดยา (ซึ่งหมายถึงเลือกชนิดยาได้เหมาะสมแต่ขนาดยาที่จ่ายไม่เหมาะสม) กลุ่มเภสัชกรที่จ่ายยาไม่เหมาะสม มี 1 ราย (10%) จ่ายชนิดยาไม่เหมาะสม ยาที่จ่าย คือ Rifampicin อีก 1 ราย จ่ายขนาดยาไม่เหมาะสม คือ จ่าย Ciprofloxacin 250 มก. กิน 2 วัน ส่วนผู้ขายยาที่ไม่ใช่เภสัชกรจ่ายชนิดยาไม่เหมาะสม 3 ราย ได้แก่ จ่ายยา Rifampicin และ Ofloxacin + Phenazopyridine ส่วน 2 รายที่จ่ายขนาดไม่เหมาะสมเป็นการจ่าย Thiamphenicol ในขนาดยาที่ไม่ถูกต้องทั้ง 2 ราย ดังแสดงในตารางที่ 28

<u>หมายเหตุ</u> การพิจารณาว่า การเลือกชนิดยาและขนาดยาที่จ่ายเพื่อรักษาโรคหนองในของร้านใดมีความเหมาะสมหรือไม่ จะพิจารณาโดยยึดตามแผนการรักษากามโรคและโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์อื่นๆของ กองกามโรค กรมควบคุมโรคติดต่อ พ.ศ. 2532 (9) และมาตรฐานการบำบัดรักษาโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ กระทรวงสาธารณสุข พ.ศ. 2534 (10)

ตารางที่ 28 การจ่ายยารักษาโรคหนองใน โดยผู้ขายยาที่เป็นเภสัชกร (N=10) และที่ไม่ใช่เภสัชกร (N=20)

ร้านขายยาลำดับที่	ชนิดยาและขนาดยาที่จ่าย		ความเหมาะสมของการจ่ายยาเลือกตัวแรก		
	ยาเลือกตัวแรก	ยาเลือกตัวที่สอง	เหมาะสม	ไม่เหมาะสม	
				ชนิดยา	ขนาดยา
1.	Norfloxacin 800 มก. ครั้งเดียว	Rifampicin 900 มก. ครั้งเดียว	/		
2.	Thiamphenicol 2.5 กรัม ครั้งเดียว	Norfloxacin 800 มก. มก. ครั้งเดียว	/		
3.	Rifampicin 900 มก. ครั้งเดียว	*		/	
4.	Norfloxacin 800 มก. ครั้งเดียว	Rifampicin 900 มก. ครั้งเดียว	/		
5.	Ofloxacin 400 มก. ครั้งเดียว	Cloxacilin 400 มก.	/		
6.	Norfloxacin 800 มก. ครั้งเดียว	*	/		
7.	Ofloxacin 400 มก. ครั้งเดียว	Norfloxacin 800 มก. ครั้งเดียว	/		
8.	Ciprofloxacin 250 มก. วันละ 1 เม็ด 2 วัน	Norfloxacin 800 มก. ครั้ง เดียว			/
9.	Ofloxacin 400 มก. ครั้งเดียว	Rifampicin 900 มก. ครั้งเดียว	/		

ตารางที่ 28 (ต่อ)

ร้านขายยาลำดับที่	ชนิดยาและขนาดยาที่จ่าย		ความเหมาะสมของการจ่ายยาเลือกตัวแรก		
	ยาเลือกตัวแรก	ยาเลือกตัวที่สอง	เหมาะสม	ไม่เหมาะสม	
				ชนิดยา	ขนาดยา
10	Ofloxacin 400 มก. ครั้งเดียว	Ciprofloxacin 250 มก. ครั้งเดียว	/		
11.	Ofloxacin 400 มก. ครั้งเดียว	Erythromycin 250 มก. 1x4 : 14 วัน	/		
12.	Rifampin 900 มก. ครั้งเดียว	Doxycycline 250 มก. Tetracycline250 มก. Phenazopyridine 100 มก. รับประทาน 2 ครั้ง		/	
13.	Norfloxacin 800มก. ครั้งเดียว	Thiamphenicol 2.5 กรัม ครั้งเดียว	/		
14.	Ofloxacin 400 มก. ครั้งเดียว	Norfloxacin 800 มก. ครั้งเดียว	/		
15.	Ciprofloxacin 250 มก. ครั้งเดียว	Norfloxacin 800 มก. ครั้งเดียว	/		
16.	Ofloxacin 400 มก. ครั้งเดียว	Thiamphenicol 2.5 กรัม ครั้งเดียว	/		
17.	Thiamphenicol 1กรัม ครั้งเดียว	Rifampicin 900 มก. ครั้งเดียว			/
18.	Ofloxacin 400 มก. ครั้งเดียว	Thiamphenicol 1 กรัม ครั้งเดียว	/		

ตารางที่ 28 (ต่อ)

ร้านขายยาลำดับที่	ชนิดยาและขนาดยาที่จ่าย		ความเหมาะสมของการจ่ายยาเลือกตัวแรก		
	ยาเลือกตัวแรก	ยาเลือกตัวที่สอง	เหมาะสม	ไม่เหมาะสม	
				ชนิดยา	ขนาดยา
19.	Thiamphenicol 2.5 กรัม ครั้งเดียว	Ampicillin 500 มก. 1 เม็ด Tetracycline 250มก. 1 เม็ด Pyridium 100 มก. 1 มก. ครั้งเดียว	/		
20.	Norfloxacin 800มก. ครั้งเดียว	*	/		
21.	Norfloxacin 800มก. ครั้งเดียว	*	/		
22.	Ofloxacin 400 มก. ครั้งเดียว	*	/		
23.	Norfloxacin 800มก. ครั้งเดียว	Thiamphenicol 2.5 กรัม ครั้งเดียว	/		
24.	Thiamphenicol 2.5 กรัม ครั้งเดียว	Ampicillin 250 มก. 1x4 : 5 วัน	/		
25.	Thiamphenicol 2.5 กรัม รับประทาน 2 วัน	*			/
26.	Ofloxacin 400 มก. Phenazopyridine	Dicloxacillin250มก. Cloxacillin 250 มก.		/	

ตารางที่ 28 (ต่อ)

ร้านขายยาลำดับที่	ชนิดยาและขนาดยาที่จ่าย		ความเหมาะสมของการจ่ายยาเลือกตัวแรก		
	ยาเลือกตัวแรก	ยาเลือกตัวที่สอง	เหมาะสม	ไม่เหมาะสม	
				ชนิดยา	ขนาดยา
	200 มก. ครั้งเดียว	Ampicillin 500 มก. ครั้งเดียว			
27.	Ofloxacin 400 มก. ครั้งเดียว	*	/		
28.	Norfloxacin 800มก. ครั้งเดียว	Rifampicin 900 มก. ครั้งเดียว	/		
29.	Ofloxacin 400 มก. ครั้งเดียว	Norfloxacin 800 มก. ครั้งเดียว	/		
30.	Norfloxacin 800มก. ครั้งเดียว	Rifampicin 900 มก. ครั้งเดียว	/		

หมายเหตุ : ร้านขายยาลำดับที่ 1 - 10 ผู้ขายยาเป็นเภสัชกร

ร้านขายยาลำดับที่ 11 - 30 ผู้ขายยาที่ไม่ใช่เภสัชกร

* ไม่มีการจ่ายยาตัวเลือกที่สองกรณีผู้ซื้อยาปฏิเสธตัวยาตัวแรก เนื่องจากราคาแพง

ตอนที่ 2 ศึกษาพฤติกรรมการจ่ายยารักษาโรคแผลริมอ่อน

2.1. การซักประวัติก่อนจ่ายยา และการแนะนำหลังการจ่ายยา

โดยภาพรวม เภสัชกรส่วนใหญ่มีการซักประวัติก่อนจ่ายยาถึงร้อยละ 80 ส่วนผู้ขายยาที่ไม่ใช่เภสัชกรมีการซักประวัติก่อนจ่ายยาเพียงร้อยละ 45 คำถามที่ใช้ซักประวัติมีหลายคำถาม และระหว่างกลุ่มตัวอย่างทั้ง 2 มีความแตกต่างในด้านการใช้คำถาม ในส่วนเภสัชกรคำถามที่ใช้ส่วนใหญ่เป็นการถามถึงอาการเจ็บของแผลเมื่อสัมผัสน้ำ (50%) ระยะเวลาที่ไปสัมผัสโรคมา (37.5%) จำนวนแผล (37.5%) ลักษณะขอบแผลเรียบหรือไม่ รวมทั้งขนาดแผล เป็นต้น ส่วนผู้ขายยาที่ไม่ใช่เภสัชกรคำถามที่ใช้มีเป็นอาการเจ็บของแผลเมื่อสัมผัสน้ำ (44.44%) และขนาดของแผล (44.44%) ดังแสดงในตารางที่ 29

ในภาพรวม เภสัชกรส่วนใหญ่ให้คำแนะนำการใช้ยา และการปฏิบัติตัวหลังจ่ายยาร้อยละ 70 ในขณะที่ผู้ขายยาที่ไม่ใช่เภสัชกรจะให้คำแนะนำเพียงร้อยละ 40 พฤติกรรมย่อยในคำแนะนำเภสัชกร จะให้คำแนะนำว่าควรรับประทานยาตามที่สั่งอย่างเคร่งครัด (41.86%) ส่วนผู้ขายยาที่ไม่ใช่เภสัชกรจะให้คำแนะนำว่า ควรงดดื่มเหล้า (62.5%) และห้ามรับประทานของแสลง เช่น เนื้อวัว หน่อไม้ (37.5%) ดังแสดงในตารางที่ 30

ตารางที่ 29 แสดงและเปรียบเทียบร้อยละของผู้ขายยาที่เป็นเภสัชกร และไม่ใช่เภสัชกร จำแนกตามลักษณะการซักประวัติก่อนจ่ายยารักษาโรคแผลริมอ่อน

การซักประวัติก่อนจ่ายยา	เภสัชกร N=10 (%)	ไม่ใช่เภสัชกร N=20 (%)	รวม N=30 (%)
ไม่มีการซักประวัติ (จ่ายตามชื่อโรคที่บอก)	20	55	43.33
มีการซักประวัติ	80	45	56.67
- เที่ยวมากี่วัน	37.50	–	17.64
- จำนวนแผล	37.50	22.22	29.41
- ลักษณะขอบแผลเรียบหรือไม่	25.00	–	11.76
- อาการเจ็บของแผลเมื่อสัมผัส/เมื่อโดนน้ำ	50.00	44.44	47.06

ตารางที่ 29 (ต่อ)

การซักประวัติก่อนจ่ายยา	เภสัชกร N=10 (%)	ไม่ใช่เภสัชกร N=20 (%)	รวม N=30 (%)
- ขนาดของแผลเล็กหรือใหญ่	25.00	44.44	35.29
- ลักษณะแผลแห้งหรือเปียก	12.50	–	5.88
- เป็นตุ่มใสๆ ก่อนเป็นแผลหรือไม่	12.50	–	5.88
- มีหนองไหลจากท่อปัสสาวะหรือไม่	12.50	–	5.88
- มีหนองหรือไม่	–	22.22	11.76
- ปัสสาวะแสบหรือไม่	12.50	11.11	11.76
- ปัสสาวะขัดหรือไม่	–	11.11	5.88
- แพ้ยาใดหรือไม่	12.50	22.22	17.64
- ได้รับยาใดมาก่อนหรือไม่	12.50	11.11	11.76
- เป็นแผลนอกหรือในอวัยวะเพศ	12.50	–	5.88
- เป็นแผลที่ปลายอวัยวะเพศหรือไม่	–	22.22	11.76
- มีฝีข้างขาหรือไม่	–	11.11	5.88
- เที่ยวมาหรือไม่	–	11.11	5.88
- เป็นแผลมานานเท่าใด	–	33.33	17.64
- ลักษณะของแผลเป็นอย่างไร	–	11.11	5.88
- คันหรือไม่	–	11.11	5.88

ตารางที่ 30 แสดงและเปรียบเทียบร้อยละของผู้ขายยาที่เป็นเภสัชกร และไม่ใช่เภสัชกร จำแนกตามลักษณะการให้คำแนะนำหลังจ่ายยารักษาโรคแผลริมอ่อน

การให้คำแนะนำหลังจ่ายยา	เภสัชกร N=10 (%)	ไม่ใช่เภสัชกร N=20 (%)	รวม N=30 (%)
ไม่ให้คำแนะนำใดๆ	30	60	50
ให้คำแนะนำ	70	40	50
- รับประทานยาตามคำสั่งอย่างเคร่งครัด	42.86	–	20.00
- ดื่มน้ำตามมากๆ (กรณีจ่าย	28.57	12.50	20.00
Co-trimoxazole)	–	–	–
- ใช้ยาฆ่าเชื้อล้างแผล	14.28	–	6.67
- หยุดเที่ยวจนกว่าจะหาย	14.28	–	6.67
- ให้ใช้ถุงยางอนามัยในคราวหน้า	14.28	12.50	13.33
- งดดื่มเหล้า	28.57	62.50	46.67
- ห้ามรับประทานของแสลง เช่น เนื้อวัว	–	37.50	20.00
หน่อไม้	–	–	–
- ถ้าอาการไม่ดีขึ้นให้กลับมาใหม่	14.28	–	6.67
- ถ้าแพ้ยาให้หยุดยาแล้วกลับมาใหม่	–	12.50	6.67
- ทำความสะอาดแผลโดยใช้น้ำ	–	12.50	6.67
- รับประทาน Ofloxacin ขณะท้องว่าง	–	12.50	6.67

2.2. การเปรียบเทียบข้อมูลการซักประวัติก่อนจ่ายยาและการแนะนำหลังจ่ายยาจากข้อมูลในแบบสอบถาม และการสังเกตสำหรับการจ่ายยารักษาโรคแผลริมอ่อน

เมื่อเปรียบเทียบข้อมูลในส่วนที่ 1 ซึ่งได้จากแบบสอบถามและข้อมูลจากการสังเกตนี้ พบว่าทั้งในด้านการซักประวัติก่อนจ่ายยาและการให้คำแนะนำหลังจ่ายยาแก่ผู้ป่วย ทั้งเภสัชกรและไม่ใช่เภสัชกรมีการปฏิบัติจริงน้อยกว่าการตอบข้อมูลในแบบสอบถาม

ในภาพรวมของการซักประวัติก่อนจ่ายยาจริง พบว่ามีการซักประวัติก่อนจ่ายยาจริงเพียงร้อยละ 56.8 ในขณะที่เวลาตอบแบบสอบถามจะตอบว่ามีการซักประวัติก่อนจ่ายยาถึงร้อยละ 89.7 แต่เมื่อวิเคราะห์เฉพาะเภสัชกรพบว่ามีการซักประวัติก่อนจ่ายยาจริงร้อยละ 80 ในขณะที่ตอบในแบบสอบถามว่ามีการซักประวัติก่อนจ่ายยาร้อยละ 100 สำหรับผู้ที่มิใช่เภสัชกรมีการซักประวัติก่อนจ่ายยาจริงเพียงร้อยละ 45 ในขณะที่ข้อมูลที่ได้จากตอบแบบสอบถามเป็นร้อยละ 81.8

ในด้านของการให้คำแนะนำผู้ป่วยหลังจ่ายยา ในภาพรวมพบว่าผู้ขายยาปฏิบัติจริงในจำนวนร้อยละที่ต่างจากข้อมูลจากแบบสอบถามไม่มากนัก (66.7% และ 50% ตามลำดับ) โดยที่เภสัชกรปฏิบัติจริงร้อยละ 76.5 และข้อมูลในแบบสอบถามร้อยละ 88.2 สำหรับผู้ที่มิใช่เภสัชกรมีการปฏิบัติจริงร้อยละ 59.1 และข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามเป็นร้อยละ 40 ดังตารางที่ 31

ตารางที่ 31 เปรียบเทียบร้อยละพฤติกรรมของผู้ขายยาที่เป็นเภสัชกร และไม่ใช่เภสัชกรในการจ่ายยารักษาโรคแผลริมอ่อน จากข้อมูลในแบบสอบถามและข้อมูลจากการสังเกต

พฤติกรรมการจ่ายยา	เภสัชกร		ไม่ใช่เภสัชกร		รวม	
	แบบสอบถาม N = 17 (%)	สังเกต N =10 (%)	แบบสอบถาม N=22 (%)	สังเกต N=20 (%)	แบบสอบถาม N =39 (%)	สังเกต N=30 (%)
มีการซักประวัติก่อนจ่ายยา	100	80	81.8	45	89.7	56.68
มีการให้คำแนะนำหลังจ่ายยา	76.5	70	59.1	40	66.7	50

2.3. ชนิดของยาที่เลือกจ่ายในโรคแผลริมอ่อน

ชนิดของยาที่กลุ่มตัวอย่างเลือกจ่ายเพื่อรักษาโรคแผลริมอ่อนมีถึง 23 ชนิด ยาที่ถูกเลือกเป็นยาตัวแรกมี 21 ชนิด ซึ่งมีการใช้ทั้งในลักษณะยาชนิดเดียวและยามากกว่า 1 ชนิดผสมกัน การเลือกชนิดยาและรูปแบบการจ่ายยามีความแตกต่างกันระหว่างกลุ่มตัวอย่างที่เป็น

เภสัชกร และที่ไม่ใช่เภสัชกร มี Norfloxacin เท่านั้นที่เป็นยาที่กลุ่มตัวอย่างทั้ง 2 มีการเลือกใช้เหมือนกัน โดยภาพรวมเภสัชกรเลือกจ่าย Roxithromycin (30%) ในขณะที่ผู้ขายยาที่ไม่ใช่เภสัชกรจ่าย Ofloxacin (15%) ซึ่งในกลุ่มนี้พบมีการใช้ยาร่วมกันถึง 3 ชนิด ร้อยละ 20 และมีการใช้ยาในรูป cream ทาแผล ดังแสดงในตารางที่ 32 ส่วนการจ่ายยาเลือกตัวที่สองนั้น มีเภสัชกรเพียง 1 ราย ที่จ่ายยาโดยเลือก Cotrimoxazole ในส่วนผู้ขายยาที่ไม่ใช่เภสัชกรมีผู้จ่ายยา 8 ราย ซึ่งแต่ละรายมีการจ่ายยาที่แตกต่างกัน ดังแสดงในตารางที่ 32

ตารางที่ 32 แสดงและเปรียบเทียบร้อยละของผู้ขายยาที่เป็นเภสัชกรและไม่ใช่เภสัชกร จำแนกการจ่ายยารักษาโรคแผลริมอ่อนในรูปแบบต่าง ๆ

การจ่ายยาแบบต่าง ๆ	ยาเลือกตัวแรก			ยาเลือกตัวที่สอง		
	เภสัชกร N=10 (%)	ไม่ใช่เภสัชกร N=20 (%)	รวม N=30 (%)	เภสัชกร N=1 (%)	ไม่ใช่เภสัชกร N=8 (%)	รวม N=9 (%)
Roxithromycin	30	0	10.00	0	0	0
Erythromycin	0	0	0	0	12.50	11.11
Co-trimoxazole	10	0	6.67	100	12.50	22.22
Sulfamethopyrazine + TMP	0	0	0	0	0	0
Norfloxacin	10	10	13.33	0	12.50	11.11
Ofloxacin	0	15	10.00	0	0	0
Ciprofloxacin	0	5	3.33	0	0	0
Ampicillin	10	0	6.67	0	12.50	11.11
Cloxacillin	0	10	6.67	0	0	0
Doxycycline	10	0	6.67	0	0	0
Oxytetracycline	0	5	3.33	0	0	0
Tetracycline	0	0	0	0	12.50	11.11
Thiamphenicol	0	10	6.67	0	12.50	11.11

ตารางที่ 32 ต่อ

การจ่ายยาแบบต่าง ๆ	ยาเลือกตัวแรก			ยาเลือกตัวที่สอง		
	เภสัชกร N=10 (%)	ไม่ใช่เภสัชกร N=20 (%)	รวม N=30 (%)	เภสัชกร N=1 (%)	ไม่ใช่เภสัชกร N=8 (%)	รวม N=9 (%)
Rifampicin	0	0	0	0	12.50	11.11
Gentamycin cream	0	0	0	0	12.50	11.11
IHQ cream	0	5	3.33	0	0	0
Norflox. + Cotrimox.	20	0	13.34	0	0	0
Norflox. + Tetra. oint.	0	5	3.33	0	0	0
Co-trimox.+ Lysozyme+ CPM	0	5	3.33	0	0	0
Co-trimox.+Tetra.+Genta cr.	0	5	3.33	0	0	0
Co-trimox.+ Chloram.cap. แกะโรยแผล	10	0	3.33	0	0	0
Co-trimox.+ Neomycin pow.	0	5	3.33	0	0	0
Tetra.+ SP + Co-trimox.	0	5	3.33	0	0	0
Tetra.+ SP + Oradon	0	5	3.33	0	0	0

TPM = Trimethoprim ; IHQ = Iodochlorhydroxyquinoline ;

CPM = Chlorpheniramine ; SP = Serratio-peptidase

2.4. การเปรียบเทียบข้อมูลชนิดของยาที่ใช้ในโรคแผลริมอ่อน ซึ่งผู้ขายยาเลือกจ่ายมากที่สุด ในแบบสอบถามกับชนิดของยาที่ผู้ขายยาเลือกจ่ายเป็นตัวแรก ซึ่งได้จากการสังเกต

เมื่อเปรียบเทียบข้อมูลจากแบบสอบถามเกี่ยวกับชนิดของยาที่เภสัชกรเลือกจ่ายมากที่สุด กับชนิดของยาที่เภสัชกรเลือกจ่ายเป็นอันดับแรก ซึ่งเป็นข้อมูลที่ได้จากการสังเกต พบว่ามีการจ่ายยาอยู่ 5 แบบ ที่เหมือนกันแต่ในจำนวนร้อยละที่ต่างกัน คือ Clotrimoxazole,

Norfloxacin, Doxycycline, Norfloxacin + Co-trimoxazole และ Norfloxacin + Co-trimoxazole (หรือ + Erythromycin) ทั้งนี้มีข้อสังเกตว่าในแบบสอบถามเภสัชกรตอบว่าเลือกจ่ายยา erythromycin มากที่สุดร้อยละ 35.4 ในขณะที่ข้อมูลจากการสังเกตไม่มีการจ่ายยาตัวนี้เลย แต่กลับจ่ายยา Roxithromycin ซึ่งเป็นยาใหม่ที่อยู่ในกลุ่มเดียวกับ Erythromycin แทน โดยคิดเป็นร้อยละ 30% ในขณะที่ผู้ขายยาที่ไม่ใช่เภสัชกรมีการจ่ายยาที่หลากหลาย ไม่สามารถนำข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถาม และจากการสังเกตมาเปรียบเทียบ เพื่อวิเคราะห์ให้เห็นแนวโน้มใด ๆ ที่ชัดเจนได้ ดังแสดงในตารางที่ 33

ตารางที่ 33 เปรียบเทียบข้อมูลชนิดของยาที่ใช้ในโรคแผลริมอ่อน ซึ่งผู้ขายยาเลือกจ่ายมากที่สุดในแบบสอบถาม กับ ชนิดของยาที่ผู้ขายยาเลือกจ่ายเป็นตัวแรก ซึ่งได้จากการสังเกต

ชนิดของยาที่จ่าย	เภสัชกร		ไม่ใช่เภสัชกร		รวม	
	แบบสอบถาม N = 17 (%)	สังเกต N =10 (%)	แบบสอบถาม N=22 (%)	สังเกต N=20 (%)	แบบสอบถาม N =39 (%)	สังเกต N=30 (%)
Cotrimoxazole	29.4	10	36.4	0	33.3	3.33
Erythromycin	35.4	0	27.3	0	30.8	0
Roxithromycin	5.9	30	0	0	2.6	10
Norfloxacin	11.8	10	4.5	10	7.7	13.33
Tetracycline	5.9	0	4.5	0	5.1	0
Doxycycline	5.9	10	4.5	0	5.1	6.67
Norfloxacin + Co-trimoxazole (หรือ + Erythromycin)	5.9	20	0	0	2.6	13.34
Norfloxacin + Tetracycline oint.	0	0	0	5	0	3.33
Ofloxacin	0	0	4.5	15	2.6	10

ตารางที่ 33 (ต่อ)

ชนิดของยาที่จ่าย	เภสัชกร		ไม่ใช่เภสัชกร		รวม	
	แบบสอบถาม	สังเกต	แบบสอบถาม	สังเกต	แบบสอบถาม	สังเกต
	N = 17 (%)	N =10 (%)	N=22 (%)	N=20 (%)	N =39 (%)	N=30 (%)
Ciprofloxacin	0	0	4.5	5	2.6	3.33
Penicillin	0	0	4.5	0	2.6	0
Ampicillin	0	10	0	0	0	6.67
Ampicillin+Tetracycline + Pyridium	0	0	4.5	0	2.6	0
Cloxacillin	0	0	0	10	0	6.67
Oxytetracycline	0	0	0	5	0	3.33
Thiamphenicol	0	0	0	10	0	6.67
Iodochlorhydroxyquinoline	0	0	0	5	0	3.33
Cotrimoxazole + Lysozyme + CPM	0	0	0	5	0	3.33
Cotrimoxazole + Tetracycline + Gentamicin cream	0	0	0	5	0	3.33
Cotrimoxazole + Neomycin powder	0	0	0	5	0	3.33
Tetracyclin + SP + Cotrimoxazole	0	0	0	5	0	3.33
Tetracyclin + SP + Oradon	0	0	0	5	0	3.33

CPM = Chlorpheniramine ; SP = Serratio-peptidase

หมายเหตุ ข้อมูลจากแบบสอบถามมีผู้ที่ไม่ใช่เภสัชกรไม่ตอบแบบสอบถาม 4.5%

2.5. ความเหมาะสมในการเลือกชนิดยาและขนาดยาที่จ่ายเป็นยาตัวแรก

การเลือกชนิดยาของขนาดยารักษาโรคแผลริมอ่อนจ่ายเป็นยาเลือกตัวแรก การจ่ายยาไม่เหมาะสมก็จะแบ่งเป็น 2 ชนิด เช่นกัน คือ ไม่เหมาะสมในแง่ชนิดยา หรือ ขนาดยา กลุ่มตัวอย่างเภสัชกรจ่ายยาไม่เหมาะสมร้อยละ 100 โดยเป็นการจ่ายชนิดยาไม่เหมาะสมถึงร้อยละ 80 และจ่ายขนาดยาไม่เหมาะสมร้อยละ 20 ส่วนผู้ขายยาที่ไม่ใช่เภสัชกรจ่ายยาได้เหมาะสมร้อยละ 20 จ่ายยาไม่เหมาะสมร้อยละ 80 แบ่งเป็นการจ่ายชนิดยาไม่เหมาะสมร้อยละ 60 และจ่ายขนาดยาไม่เหมาะสมร้อยละ 20 ดังแสดงในตารางที่ 34

หมายเหตุ การพิจารณาว่า การเลือกชนิดยาและขนาดยาที่จ่ายเพื่อรักษาโรคแผลริมอ่อนของร้านใดมีความเหมาะสมหรือไม่ จะพิจารณาโดยยึดตามแผนการรักษากามโรคและโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์อื่นๆของ กองกามโรค กรมควบคุมโรคติดต่อ พ.ศ. 2532 (9) และมาตรฐานการบริบัดรักษาโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ กระทรวงสาธารณสุข พ.ศ. 2534 (10)

ตารางที่ 34 การจ่ายยารักษาโรคแผลริมอ่อน โดยผู้ขายยาที่เป็นเภสัชกร (N=10) และที่ไม่ใช่เภสัชกร (N=20)

ร้านขายยาลำดับที่	ชนิดยาและขนาดยาที่จ่าย		ความเหมาะสมของการจ่ายยาเลือกตัวแรก		
	ยาเลือกตัวแรก	ยาเลือกตัวที่สอง	เหมาะสม	ไม่เหมาะสม	
				ชนิดยา	ขนาดยา
1.	Norfloxacin 800มก. ครั้งเดียว + Co-trimoxazole 480 มก. 2x2 : 7 วัน	*		/	
2.	Roxithromycin 150 มก. 1x2 : 5 วัน	*		/	

ตารางที่ 34 (ต่อ)

ร้านขายยาลำดับที่	ชนิดยาและขนาดยาที่จ่าย		ความเหมาะสมของการจ่ายยาเลือกตัวแรก		
	ยาเลือกตัวแรก	ยาเลือกตัวที่สอง	เหมาะสม	ไม่เหมาะสม	
				ชนิดยา	ขนาดยา
3.	Roxithromycin 150 มก. 2x2 : 7 วัน	*		/	
4.	Norfloxacin 800มก. วันละ 1 ครั้ง: 4 วัน	*			/
5.	Norfloxacin 800มก. ครั้งเดียว + Co-trimoxazole 480 มก. 2x2 : 7 วัน	*		/	
6.	Ampicillin 500 มก. 1x3 ac : 20 วัน	*		/	
7.	Doxycycline 500มก. 1x2 pc : 7 วัน	*		/	
8.	Roxithromycin 150 มก. 1x2 ac: 5 วัน	Co-trimoxazole 480 มก. 2x2 pc: 5 วัน		/	
9.	Co-trimoxazole 960 มก. 1x2 pc:10 วัน Chloramphenicol 2 แคปซูล แกะไรยแผล	*		/	
10.	Co-trimoxazole 960 มก.	*			/

ตารางที่ 34 (ต่อ)

ร้านขายยาลำดับที่	ชนิดยาและขนาดยาที่จ่าย		ความเหมาะสมของการจ่ายยาเลือกตัวแรก		
	ยาเลือกตัวแรก	ยาเลือกตัวที่สอง	เหมาะสม	ไม่เหมาะสม	
				ชนิดยา	ขนาดยา
11.	Co-trimoxazole 480 มก. 2x2 pc:6 วัน+ Tetracycline 500 มก. 1x2 pc:6 วัน+ Gentamycin cream ทาแผล	*		/	
12.	Serratio-peptidase 5 มก. 1x3 pc Tetracycline250มก. 1x3 pc Oradon 1 เม็ด รับประทาน 1 ชุดวันละ 3 ครั้ง : 1 วัน	*		/	
13.	Iodochlorhydroxy-quinoline ทาแผล	*		/	
14.	Norfloxacin 800มก. ครั้งเดียว	Erythromycin 250มก. 1x3 pc : 5 วัน	/		
15.	Ofloxacin 400 มก. ครั้งเดียว	*	/		
16.	Ofloxacin 400 มก. ครั้งเดียว	Co-trimoxazole 960 มก. 1x2 pc : 7 วัน	/		

ตารางที่ 34 (ต่อ)

ร้านขายยาลำดับที่	ชนิดยาและขนาดยาที่จ่าย		ความเหมาะสมของการจ่ายยาเลือกตัวแรก		
	ยาเลือกตัวแรก	ยาเลือกตัวที่สอง	เหมาะสม	ไม่เหมาะสม	
				ชนิดยา	ขนาดยา
17.	Ciprofloxacin 250 มก. ครั้งเดียว	Norfloxacin 800 มก. ครั้งเดียว			/
18.	Co-trimoxazole 480 มก. 2x2 pc Lysozyme HCl 10มก. 1x2 pc Chlorpheniramine 4 มก. รับประทาน 1ชุด bid : 7 วัน	*		/	
19.	Norfloxacin 800มก. ครั้งเดียว Tetracycline ointment ทารอบแผล	*		/	
20.	Co-trimoxazole 480 มก. 2x2 : 5 วัน Neomycin powder โรยแผลวันละ1-2ครั้ง	Tetracycine 500 มก. 1x3 pc (5 เม็ด)		/	
21.	Oxytetracycline500 มก.1x3 pc : 5 วัน	*		/	
22.	Serratio-peptidase มก. 1 เม็ด +	*		/	

ตารางที่ 34 (ต่อ)

ร้านขายยาลำดับที่	ชนิดยาและขนาดยาที่จ่าย		ความเหมาะสมของการจ่ายยาเลือกตัวแรก		
	ยาเลือกตัวแรก	ยาเลือกตัวที่สอง	เหมาะสม	ไม่เหมาะสม	
				ชนิดยา	ขนาดยา
	Tetracycline 250 มก. 2 เม็ด + Co-trimoxazole 480 มก. 2 เม็ด รับประทานวันละ 1 ชุด: 5 วัน				
23.	Sulfamethopyrazine 200 มก. + TMP 250 มก./1 เม็ด วันแรก 2 เม็ด ต่อมาวันละ 1 เม็ดนาน 8 วัน	*		/	
24.	Gentamycin (Garamycin®) cream ทาแผล	Gentamycin cream		/	
25.	Thiamphenicol 2.5 กรัม ครั้งเดียว	Ampicillin 500 มก. ทุก 6 ชม. (3 เม็ด)			/
26.	Norfloxacin 200มก. 2x4 pc : 1 วัน	Rifampicin 900 mg วันละ 1 ครั้ง : 5 วัน			/
27.	Cloxacillin 500มก. 1x3 ac (20 เม็ด)	*		/	

ตารางที่ 34 (ต่อ)

ร้านขายยาลำดับที่	ชนิดยาและขนาดยาที่จ่าย		ความเหมาะสมของการจ่ายยาเลือกตัวแรก		
	ยาเลือกตัวแรก	ยาเลือกตัวที่สอง	เหมาะสม	ไม่เหมาะสม	
				ชนิดยา	ขนาดยา
28.	Ofloxacin 400 มก. ครั้งเดียว	Thiamphenicol 2.5 กรัม ครั้งเดียว	/		
29.	Cloxacillin 500มก. 1x4 : 3 วัน	*		/	
30.	Thiamphenicol 2.5 กรัม ครั้งเดียว	*			/

หมายเหตุ ร้านขายยาลำดับที่ 1-10 ผู้ขายยาเป็นเภสัชกร

ร้านขายยาลำดับที่ 11-30 ผู้ขายยาไม่ใช่เภสัชกร

* ไม่มีการจ่ายยาตัวเลือกที่สองกรณีผู้ซื้อปฏิเสธตัวยาตัวแรกเนื่องจากราคาแพง

ตอนที่ 3 ศึกษาพฤติกรรมการจ่ายยาล้างลำกล้อง

3.1. การซักประวัติก่อนจ่ายยา และการแนะนำหลังการจ่ายยา

โดยภาพรวม ทั้งกลุ่มตัวอย่างเภสัชกร และผู้ขายยาที่ไม่ใช่เภสัชกร มีการซักประวัติก่อนจ่ายยาเพียงร้อยละ 40 ในพฤติกรรมย่อยของการซักประวัติ โดยกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ซักประวัติผู้ขอซื้อยาว่ามีอาการใด ๆ หรือไม่ (91.67%) การให้คำแนะนำหลังการจ่ายยาโดยภาพรวมเภสัชกรให้คำแนะนำเพียงร้อยละ 30 และผู้ขายยาที่ไม่ใช่เภสัชกรให้คำแนะนำร้อยละ 40 ด้านพฤติกรรมย่อยของการให้คำแนะนำ กลุ่มตัวอย่างเภสัชกรจะให้คำแนะนำว่าถ้าหากไม่มีอาการใดก็ไม่จำเป็นต้องใช้ยาใด ๆเลย (รวมทั้งยาล้างลำกล้องนี้) หรือถ้าหากมีอาการแล้ว การใช้ยานี้ก็จะไม่ให้ผลการรักษาใด ควรจะใช้ถุงยางอนามัย เพื่อป้องกันการติดโรคดีกว่า ส่วนในกลุ่มตัวอย่างผู้ขายยาที่ไม่ใช่เภสัชกร จะแนะนำเกี่ยวกับการรับประทาน

ยาว่า ยาชุดเหล่านี้รับประทานแล้วปัสสาวะจะมีสีแดง/เหลือง (เนื่องจากส่วนใหญ่จะจ่ายยา Phenazopyridine เป็นหลัก) หรือยาชุดเหล่านี้จะใช้ป้องกันโรคได้ถ้าหากยังไม่มีอาการใด ๆ แต่ถ้ามีอาการใด ๆ แล้วยาจะใช้ไม่ได้ผล ดังแสดงข้อมูลในตารางที่ 35 และ 36

ตารางที่ 35 แสดงและเปรียบเทียบร้อยละของผู้ขายยาที่เป็นเภสัชกร และไม่ใช่เภสัชกร จำแนกตามลักษณะการซักประวัติก่อนจ่ายยาล้างลำกล้อง

การซักประวัติก่อนจ่ายยา	เภสัชกร N=10 (%)	ไม่ใช่เภสัชกร N=20 (%)	รวม N=30 (%)
ไม่มีการซักประวัติ	60	60	60
มีการซักประวัติ	40	40	40
- มีอาการใดๆ หรือไม่	75	100	91.67
- มีหนองไหลหรือไม่	25	-	8.33
- แพ้ยาใดหรือไม่	-	12.5	8.33
- เคยรับประทานยานี้มาก่อนหรือไม่	-	12.5	8.33
- เที่ยวมาแล้วยัง	25	-	8.33
- เป็นการรับประทานยาเพื่อป้องกันหรือไม่	-	12.5	8.33

ตารางที่ 36 แสดงและเปรียบเทียบร้อยละของผู้ขายยาที่เป็นเภสัชกร และไม่ใช่เภสัชกร จำแนกตามลักษณะการให้คำแนะนำหลังจ่ายยาล้างลำกล้อง

การให้คำแนะนำหลังจ่ายยา	เภสัชกร N=10 (%)	ไม่ใช่เภสัชกร N=20 (%)	รวม N=30 (%)
ไม่ให้คำแนะนำใดๆ	70	60	63.33
ให้คำแนะนำ	30	40	36.67

ตารางที่ 36 (ต่อ)

การให้คำแนะนำหลังจ่ายยา	เภสัชกร N=10 (%)	ไม่ใช่เภสัชกร N=20 (%)	รวม N=30 (%)
- หากไม่มีอาการใดๆ ไม่ควรใช้ยาใดๆเลย เพราะไม่จำเป็น (ไม่จ่ายยาใดๆ ให้)	33.33	12.50	18.18
- ถ้ามีอาการแล้วใช้ยานี้ไม่ได้ผล	33.33	25.00	27.27
- ยานี้ใช้เพื่อความสบายใจของผู้ใช้เท่านั้น	33.33	-	9.09
- ควรใช้ถุงยางอนามัยเพื่อป้องกันการติดโรคดีกว่า	33.33	12.50	18.18
- ยานี้ใช้ป้องกันในกรณียังไม่มีอาการเท่านั้น	-	25.00	18.18
- ดื่มน้ำตามมากๆ (กรณีจ่าย tetracycline + Phenazopyridine)	-	25.00	18.18
- งดเหล้า, เนื้อ	-	12.50	9.09
- รับประทานยานี้แล้ว ปัสสาวะเป็นสีแดง/เหลือง	-	37.50	27.27
- รับประทานยานี้ชุดเดียวหาย	-	12.50	9.09
- ไม่จำเป็นต้องใช้ยานี้ (จ่ายยาให้ตามต้องการ)	-	12.50	9.09

3.2. การเปรียบเทียบข้อมูลการให้คำแนะนำหลังจ่ายยาจากข้อมูลในแบบสอบถาม และการสังเกต

เมื่อเปรียบเทียบข้อมูลในส่วนที่ 1 ซึ่งได้จากแบบสอบถามและข้อมูลจากการสังเกตนี้ พบว่า การให้คำแนะนำหลังจ่ายยาแก่ผู้ป่วย ในภาพรวมพบว่าผู้ขายยาปฏิบัติจริงในจำนวนร้อยละที่ต่างจากข้อมูลจากแบบสอบถามไม่มากนัก (36.67 และ 53.8% ตามลำดับ) แต่เมื่อวิเคราะห์เฉพาะเภสัชกร พบว่าเภสัชกรปฏิบัติจริงน้อยกว่าคำตอบที่ตอบไว้ในแบบสอบถามมาก โดยที่เภสัชกรปฏิบัติจริงร้อยละ 30 และข้อมูลในแบบสอบถามร้อยละ 70.6 สำหรับผู้ที่มิใช่เภสัชกรมีการปฏิบัติจริงร้อยละ 40 ซึ่งใกล้เคียงกับที่ตอบในแบบสอบถามคือร้อยละ 40.9 ดังแสดงในตารางที่ 37

ตารางที่ 37 เปรียบเทียบร้อยละพฤติกรรมของผู้ขายยาที่เป็นเภสัชกร และไม่ใช่เภสัชกร ในการจ่ายยาล้างลำกล้อง จากข้อมูลในแบบสอบถามและข้อมูลจากการสังเกต

พฤติกรรมการจ่ายยา	เภสัชกร		ไม่ใช่เภสัชกร		รวม	
	แบบสอบถาม	สังเกต	แบบสอบถาม	สังเกต	แบบสอบถาม	สังเกต
	N = 17 (%)	N =10 (%)	N=22 (%)	N=20 (%)	N =39 (%)	N=30 (%)
มีการให้คำแนะนำหลังจ่ายยา	70.6	30	40.9	40	53.8	36.67

3.3. ชนิดของยาที่เลือกจ่ายเป็นยาล้างลำกล้อง

ชนิดยาที่กลุ่มตัวอย่างเลือกใช้เป็นยาล้างลำกล้องมีทั้งสิ้น 15 ชนิด การจ่ายยาล้างลำกล้อง มักจ่ายยาเป็นชุด ๆ มีตั้งแต่ 2 เม็ด ถึง 5 เม็ด ใน 1 ชุด ในยาชุดนั้นจะมีการใช้ยาตั้งแต่ 1 ชนิด ถึง 4 ชนิด ซึ่งส่วนใหญ่มีตั้งแต่ 2 ชนิดขึ้นไป มีเพียง 2 ราย ที่จ่ายยาเพียงชนิดเดียว รูปแบบการเลือกใช้ยาร่วมกันหลายชนิดรวมเป็นยาชุดของแต่ละผู้ขายยาก็แตกต่างกัน โดยภาพรวมของกลุ่มตัวอย่างรวมส่วนใหญ่จะมีการใช้ Phenazopyridine และ Tetraeydine ในยาชุดถึงร้อยละ 60.7 (เป็นกลุ่มเภสัชกรร้อยละ 66.67 ผู้ขายยาที่ไม่ใช่เภสัชกรร้อยละ 57.89) Phenazopyridine จัดเป็นยาที่มีผู้เลือกใช้เป็นยาล้างลำกล้องมากที่สุด โดยกลุ่มเภสัชกรเลือกใช้ยานี้ร้อยละ 88.89 ผู้ขายยาที่ไม่ใช่เภสัชกรเลือกร้อยละ 63.16 ยาที่รองลงมาคือ Tetracycline เภสัชกรเลือกใช้ร้อยละ 44.44 ผู้ขายยาที่ไม่ใช่เภสัชกรเลือกร้อยละ 68.42 ดังแสดงในตารางที่ 38 และ 39

ตารางที่ 38 แสดงการจ่ายยาล้างลำกล้องโดยผู้ขายยาที่เป็นเภสัชกร (N=10) และที่ไม่ใช่เภสัชกร (N=20)

ร้านขายยาลำดับที่	รูปแบบต่าง ๆ ของการจ่ายยา	
1.	Hydrochlorothiazide	1 เม็ด
	Tetracycline + sulfisoxazole + Phenazopyridine	2 แคปซูล
2.	Phenazopyridine	1 เม็ด
	Tetracycline	2 แคปซูล
3.	Phenazopyridine	2 แคปซูล
	Nitrofurantoin	1 เม็ด
	Multivitamin	1 เม็ด
4.	Phenazopyridine	1 เม็ด
	Tetracycline	2 แคปซูล
	Vitamin B complex	1 เม็ด
5.	Phenazopyridine	2 เม็ด
	Nitrofurantoin	1 เม็ด
	Oxytetracycline	1 แคปซูล
6.	Phenazopyridine	1 แคปซูล
	Tetracycline	2 แคปซูล
	Vitamin B complex	2 เม็ด

ตารางที่ 38 (ต่อ)

ร้านขายยาลำดับที่	รูปแบบต่าง ๆ ของการจ่ายยา	
7.	Phenazopyridine	2 แคปซูล
	Vitamin B complex	1 เม็ด 2ชุด
8.	Phenazopyridine	2 แคปซูล
	Co-trimoxazole	1 เม็ด
9.	Phenazopyridine	1 แคปซูล
	Tetracycline	2 แคปซูล
10.	ไม่จ่ายยา	
11.	Tetracycline	1 แคปซูล
	Doxycycline	2 แคปซูล
12.	Phenazopyridine	1 เม็ด
	Tetracycline	2 แคปซูล
13.	Doxycycline	1 แคปซูล
	Tetracycline	1 แคปซูล
	Nitrofurantoin	1 เม็ด
14.	Phenazopyridine	1 แคปซูล
	Tetracycline	1 แคปซูล
	Tetracycline + Phenazopyridine	1 แคปซูล

ตารางที่ 38 (ต่อ)

ร้านขายยาลำดับที่	รูปแบบต่าง ๆ ของการจ่ายยา	
15.	Phenazopyridine	2 แคปซูล
	Ampicillin	1 แคปซูล
	Penicillin V	2 เม็ด
16.	Phenazopyridine	1 แคปซูล
	Nitrofurantoin	1 เม็ด
	Tetracycline	2 แคปซูล
17.	Ampicillin	1 แคปซูล
	Tetracycline	1 แคปซูล
	Tetracycline + Phenazopyridine	1 แคปซูล
18.	Phenazopyridine	1 แคปซูล
	Paracetamol	1 เม็ด
	Ampicillin	1 แคปซูล
19.	Oxytetracycline	1 แคปซูล
	Tetracycline + Phenazopyridine	1 แคปซูล
	Tetracycline	1 แคปซูล
20.	Phenazopyridine	1 แคปซูล
	Tetracycline	2 แคปซูล

ตารางที่ 38 (ต่อ)

ร้านขายยาลำดับที่	รูปแบบต่าง ๆ ของการจ่ายยา	
21.	Phenazopyridine	1 แคปซูล
	Tetracycline	2 แคปซูล
22.	Tetracycline + Sulfadiazine + Phenazopyridine	1 แคปซูล
	Phenazopyridine	1 แคปซูล
	Tetracycline	1 แคปซูล
23.	Thiamphenicol	5 แคปซูล
24.	Tetracycline	1 แคปซูล
	Tetracycline + sulfadiazine + Phenazopyridine	1 แคปซูล
25.	Phenazopyridine	1 แคปซูล
	Ampicillin	2 แคปซูล
	Paracetamol	1 เม็ด
26.	Phenazopyridine	2 เม็ด
	Tetracycline	2 แคปซูล
27.	Phenazopyridine	2 เม็ด
	Multivitamin	1 เม็ด

ตารางที่ 38 (ต่อ)

ร้านขายยาลำดับที่	รูปแบบต่าง ๆ ของการจ่ายยา	
28.	Phenazopyridine	1 แคปซูล
	Tetracycline	2 แคปซูล
	Multivitamin	1 แคปซูล
29.	Doxycycline	2 แคปซูล
30.	ไม่จ่ายยา	

หมายเหตุ ร้านขายยาลำดับที่ 1-10 ผู้ขายยาเป็นเภสัชกร
ร้านขายยาลำดับที่ 11-30 ผู้ขายยาไม่เป็นเภสัชกร

ตารางที่ 39 แสดงและเปรียบเทียบร้อยละของผู้ขายยาที่เป็นเภสัชกร และไม่ใช่เภสัชกร จำแนกตามชนิดของยาล้างลำกล้องที่จ่าย

ชนิดของยาที่จ่าย	เภสัชกร N=9 (%)	ไม่ใช่เภสัชกร N=19 (%)	รวม N=28 (%)
Phenazopyridine	88.89	63.16	71.43
Tetracycline	44.44	68.42	60.71
Nitrofurantoin	22.22	10.53	14.28
Ampicillin	0	21.05	14.28
Tetracycline + Phenazopyridine	0	15.79	10.71

ตารางที่ 39 (ต่อ)

ชนิดของยาที่จ่าย	เภสัชกร N=9 (%)	ไม่ใช่เภสัชกร N=19 (%)	รวม N=28 (%)
Tetracycline + Phenazopyridine + Sulfizoxazole (หรือ Sulfadiazine)	11.11	10.53	10.71
Doxycycline	0	15.79	10.71
Multivitamin	11.11	10.53	10.71
Oxytetracycline	11.11	5.26	7.14
Paracetamol	0	10.53	7.14
Vitamin B. complex	22.22	0	7.14
Penicillin	0	5.26	3.57
Thiamphenicol	0	5.26	3.57
Co-trimoxazole	11.11	0	3.57
Hydrochlorothiazide	11.11	0	3.57

หมายเหตุ มีผู้ขายยา 1 รายในแต่ละกลุ่มตัวอย่างที่ไม่จ่ายยาให้กับผู้ขอซื้อยา

3.4. เปรียบเทียบชนิดของยาที่จ่ายเพื่อล้างลากล้องจากข้อมูลในแบบสอบถาม และข้อมูลจากการสังเกต

เมื่อวิเคราะห์ข้อมูลรวมของเภสัชกรและผู้ที่มิใช่เภสัชกรพบว่า ในภาพรวมยาที่ผู้ขายยานิยมจ่ายทั้งจากข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถาม และข้อมูลจากการสังเกตเป็นยาชนิดเดียวกัน คือ Phenazopyridine (78.6% และ 71.43% ตามลำดับ) เมื่อวิเคราะห์เฉพาะเภสัชกรพบว่า จากแบบสอบถามเภสัชกรจะจ่ายยานี้ร้อยละ 86.7 และจากการสังเกตมีการจ่ายจริงร้อยละ 88.89 โดยยาที่เภสัชกรนิยมจ่ายเป็นอันดับสองในแบบสอบถาม คือ Tetracycline และ Multivitamin (26.7%) ในขณะที่มีการจ่ายจริงเป็น Tetracycline ร้อยละ 44.44 จ่าย Nitrofurantoin ร้อยละ 22.22 และ จ่าย

Multivitamin เพียงร้อยละ 11.11 ดังนั้นจะเห็นว่าในการตอบแบบสอบถามเภสัชกรส่วนหนึ่งพยายามไม่จ่ายยาต้านเชื้อใด ๆ และพยายามเลี่ยงไปจ่ายยาอื่นที่เห็นว่าไม่มีผลต่อการต้านเชื้อ และไม่ทำให้เกิดปัญหาการดื้อยาของเชื้อในภายหลังเช่น ยาวิตามินชนิดต่าง ๆ Paracetamol แต่ในทางปฏิบัติเภสัชกรยังนิยมจ่ายยาต้านเชื้อทั้งที่ไม่ควรจ่าย นอกจากนี้ทั้งในข้อมูลจากแบบสอบถามและจากการสังเกต พบว่าเภสัชกรบางคนจ่ายยาขับปัสสาวะทั้งที่ไม่ควรใช้ยานี้โดยไม่จำเป็น ยานี้ต้องระมัดระวังในการจ่ายให้ผู้ที่เป็นโรคหัวใจที่ต้องควบคุมระดับ electrolytes ในร่างกาย ดังตารางที่ 40

สำหรับผู้ที่ไม่ใช่เภสัชกรจ่ายยา phenazopyridine น้อยกว่าเภสัชกรทั้งจากแบบสอบถาม และการสังเกต (69.2% และ 63.16%) และจากการสังเกตพบว่านิยมจ่าย Tetracycline มากกว่า Phenazopyridine แต่มากกว่ากันเพียงประมาณร้อยละ 5 เท่านั้น และมีบางร้านที่เลี่ยงไปจ่ายยาที่ไม่ใช่ยาต้านเชื้อ แต่ก็มีไม่มากนัก ดังตารางที่ 40

ตารางที่ 40 แสดงเปรียบเทียบชนิดของยาที่จ่ายเพื่อล้างลำกล้องจากข้อมูลในแบบสอบถามและข้อมูลจากการสังเกต

ชนิดของยาที่จ่าย	เภสัชกร		ไม่ใช่เภสัชกร		รวม	
	แบบสอบถาม N = 17 (%)	สังเกต N =10 (%)	แบบสอบถาม N=22 (%)	สังเกต N=20 (%)	แบบสอบถาม N =39 (%)	สังเกต N=30 (%)
กลุ่มยาต้านเชื้อ						
Phenazopyridine	86.7	88.89	69.2	63.16	78.6	71.43
Tetracycline	26.7	44.44	30.8	68.42	28.6	60.71
Doxycycline	6.7	0	7.7	15.79	7.1	10.71
Oxytetracycline	0	11.11	7.7	5.26	3.6	7.14
Nitrofurantoin	6.7	22.22	0	10.53	3.6	14.28
Norfloxacin	13.3	0	0	0	7.1	0
Erythromycin	0	0	7.7	0	3.6	0

ตารางที่ 40 (ต่อ)

ชนิดของยาที่จ่าย	เภสัชกร		ไม่ใช่เภสัชกร		รวม	
	แบบสอบถาม	สังเกต	แบบสอบถาม	สังเกต	แบบสอบถาม	สังเกต
	N = 17 (%)	N =10 (%)	N=22 (%)	N=20 (%)	N =39 (%)	N=30 (%)
Sulfamethoxazole	0	0	15.4	0	7.1	0
Sulfamethizole	0	0	7.7	0	3.6	0
Co-trimoxazole	0	11.11	0	0	0	3.57
Rifampicin	13.3	0	7.7	0	10.7	0
Ampicillin	6.7	0	38.5	21.05	21.4	14.28
Tetracycline + Phenazopyridine	0	0	0	15.79	0	10.71
Tetracycline + Phenazopyridine +Sulfisoxazole หรือ Sulfadiazine	0	11.11	0	10.53	0	10.71
Penicillin	0	0	0	5.26	0	3.57
Thiamphenicol	0	0	0	5.26	0	3.57
กลุ่มที่มิใช่ยาต้านเชื้อ						
Paracetamol	13.3	0	0	10.53	7.1	7.14
Multivitamin	26.7	11.11	0	10.53	14.3	10.71
Vitamin B complex	20.0	22.22	0	0	10.7	7.14
Vitamin C complex	6.7	0	0	0	3.6	0
Probenecid	0	0	7.7	0	3.6	0
Hydrochlorothiazide	13.3	11.11	0	0	7.1	3.57

หมายเหตุ บางร้านจ่ายยาหลายชนิดในคราวเดียวกัน